

Qızıl Dövr

HARUN YƏHYA

Allah əmin–amanlıq yurduna (Cənnətə) çağırır və istədiyini doğru yola yönəldir. Yaxşı iş görənlər üçün ən yaxşısı (Cənnət) və bundan da üstünü (Allahı görmək) vardır. Onların üzünü nə bir qubar, nə də bir zillət bürüyər. Onlar Cənnət sakinləridirlər və orada əbədi qalacaqlar. (Yunus surəsi, 25–26)

GİRİŞ

Axırzaman anlayışı bir çox insan üçün tanış bir anlayış olmaya bilər. Bu səbəblə, əvvəlcə bu anlayışı qısaca açıqlamaqda fayda vardır. Axırzaman "son dövr" mənasını verir və İslama görə qiyamətə yaxın bir zamanda Quran əxlaqının hakim olacağı və dinin insanlar arasında geniş şəkildə yaşanacağı bir dövrü ifadə edir.

Bu dövrdə insanların dinclik və arxayınlıq içində yaşaya bilmələri üçün lazım olan hər cür şərt mövcud olacaqdır. Əvvəlki dövrlərdə yaşanan hər cür çətinliyin yerini bolluq, bərəkət və ədalət alacaqdır. Əxlaqsızlıqlar, saxtakarlıqlar, degenerasiyanın hər növü ortadan ləğv ediləcəkdir. Bu dövr bütün inanan insanların əsrlərdir həsrətini çəkdiyi, İslam əxlaqının hakim olduğu müqəddəs bir dövrdür.

Peyğəmbərimizin hədislərində Axırzamanı açıqlayan ətraflı izahatlar yer alır. Onun ardınca bir çox İslam öncülləri də axırzaman haqqında çox əhəmiyyətli şərhlər etmişlər. Bu izahatlara baxdıqda axırzamanın dünyanın əvvəl böyük bir pozulma və qarışıqlıq yaşadığı, ancaq sonradan həqiqi dinin yaşanmasıyla qurtuluşa çatdığı, çox böyük bir bolluq və bərəkətin yaşandığı, texnologiyanın bütün nemətlərinin insanların xidmətinə təqdim edildiyi, elmdə, tibbdə çox böyük irəliləyişlərin yazıldığı və çox üstün bir sənət anlayışının yaşandığı bir dövr olduğu görünür.

Axırzamanın ilk dövrlərində dünya Allahı inkar edən bir sıra fəlsəfi sistemlər səbəbiylə degenerasiya olacaqdır. İnsanlıq yaradılış məqsədindən uzaqlaşacaq, bunun nəticəsində böyük bir mənəvi boşluq və əxlaqi pozulma yaşanacaqdır. Böyük fəlakətlər bir-birini izləyəcək, döyüşlər, ağrılar yaşanacaq və insanlıq "necə xilas olacağıq" sualının cavabını axtaracaqdır. Ancaq Allah Axırzamanın bu böyük qarışıqlığı içindəki insanları qurtaracaq və onları mübarək bir dövrə çatdıracaq. Əslində belə bərəkətli bir dövr Quran əxlaqını yaşayan hər birlik və hər dövr üçün etibarlıdır. Allah qorxub çəkinən və Quranda bildirdiyi əmrlərinə tam dəqiq əməl edən qullarına hər vaxt çox böyük nemətlərlə cavab vermiş, onları bolluq içində yaşatmışdır.

Bu izah etdiklərimiz Peyğəmbərimiz tərəfindən 14 əsr əvvəl deyilən sözlərdə və bir çox İslam alimlərinin yazılarında ətraflı olaraq izah edilir. Bu qaynaqların bizə doğru olaraq çatıb–çatmadıqlarından, məsələn, Peyğəmbərimizin bu mövzudakı hədislərinin həqiqətdə onun tərəfindən deyilmiş sözlər olduğundan şübhə etməyə gərək yoxdur. Çünki bizə bu mövzuda yol göstərən əhəmiyyətli bir həqiqət vardır.

Hədəslərdə axırzaman haqqında ətraflı təsvirlər edilir, hər mövzu çox geniş izah edilir. Bu təfərrüatların bundan 14 əsr əvvəl bu qədər əhatəli bir şəkildə açıqlanması və müəyyən bir dövr içində ard-arda bunların reallaşması son dərəcə möcüzəvi bir vəziyyətdir. Və bu sözlərin qaynağının doğruluğu mövzusundakı bütün şübhələri ortadan qaldırır.

Qaldı ki, İslam əxlaqının dünyada suveren olması, ya da hz. İsanın yenidən yer üzünə dönüşü kimi Axırzamanla əlaqədar bəzi məlumatlar, doğrudan Quranda xəbər verilir və bu səbəbdən düzgünlükləri qətidir. Allah ayələrində inanan qullarına İslam əxlaqının yer üzündə hakim olacağını müjdələyir:

Allah sizlərdən iman gətirib yaxşı işlər görənlərə vəd etmişdir ki, özlərindən əvvəlkiləri varislər etdiyi kimi onları da yer üzünün varisləri edəcək, möminlər üçün onların Özünün bəyəndiyi dinini möhkəmləndirəcək və onların qorxusunu sonra arxayınılıqla əvəz edəcəkdir. Onlar Mənə ibadət edir və heç nəyi Mənə şərik qoşmurlar. Bundan sonra küfr edənlər – məhz onlar fasiqlərdir. (Nur surəsi, 55)

Quranda İslam əxlaqının dünya hakimiyyətinə işarə edən ayələr

Quranda İslam əxlaqının dünya hakimiyyətinə işarə edən bir çox ayə var. Bu ayələr Peyğəmbərimizin Qızıl dövrü təsvir edən xəbərləriylə çox böyük uyğunluq təşkil edir. Belə bir hadisə bu günə qədər reallaşmadığına görə, Quran ayələrində xəbər verilən geniş miqyaslı hakimiyyətin Peyğəmbərimizin xəbər verdiyi Axırzamana işarə etdiyi də son dərəcə açıqdır. Quran əxlaqına sahib qulların güc və iqtidar sahibi qılınmasıyla əlaqədar ayələrdən bəziləri bunlardır:

Allah əzəldən belə yazmışdır: “Mən və elçilərim hökmən qalib gələcəyik!” Həqiqətən, Allah Qüvvətlidir, Qüdrətlidir. (Mücadilə surəsi, 21)

Onlar Allahın nurunu öz ağızlarından çıxanlarla söndürmək istəyirlər. Halbuki kafirlərin xoşuna gəlməsə də, Allah Öz nurunu tamamlayacaqdır. Müşriklərin xoşuna gəlməsə də, İslam dinini bütün dinlərdən üstün etmək məqsədilə Öz Elçisini hidayət və haqq dinlə göndərən Odur. (Saf surəsi, 8–9)

Onlar ağızları ilə Allahın nurunu söndürmək istəyirlər. Allah isə buna yol verməz, kafirlərin xoşuna gəlməsə də, O, Öz nurunu tamamlayar. Müşriklərin xoşuna gəlməsə də, İslamı bütün dinlərdən üstün etmək üçün Öz Elçisini doğru yol göstəricisi və haqq din ilə göndərən Odur. (Tövbə surəsi, 32–33)

Günahkarlar istəməsələr də Allah Öz kəlmələri ilə haqqı bərqərar edəcəkdir. (Yunus surəsi, 82)

Onlardan əvvəlilər də hiylə qurdular. Halbuki bütün hiylələr Allaha aiddir. O, hər kəsin nə qazandığını bilir. Kafirlər Axirət yurdunun kimin olacağını biləcəklər. (Rad surəsi, 42)

Sizdən əvvəlki nəsilləri də zülm etdiklərinə və elçiləri onlara açıq-aşkar dəlillər gətirdikləri halda onlara inanmadıqlarına görə məhv etdik. Biz günahkar adamları belə cəzalandırırıq. Sonra onların ardınca sizi yer üzündə xələflər etdik ki, görək necə davranacaqsınız. (Yunus surəsi, 13–14)

Allaha heç bir şeyi ortaq qoşmadan, şübhəsiz olaraq iman edənlərin yer üzünə varis qılınacaqları da Quranın bir çox ayəsində vurğulanan ilahi bir qanundur:

Biz Zikrdən (Lövh-i-məhfuzdakı yazıdan) sonra nazil etdiyimiz kitablarda da yazmışdıq ki, yer üzünə Mənim əməlisaleh qullarım varis olacaqlar. (Ənbiya surəsi, 105)

və onlardan sonra sizi o yerdə sakin edəcəyik. Bu, hüzzurumda durmaqdan qorxanlar və təhdidimdən çəkinənlərə aiddir". Elçilər qələbə istədilər. Hər bir inadkar dikbaş da ziyana uğradı. (İbrahim surəsi, 14–15)

Musa öz qövmünə dedi: "Allahdan kömək diləyin və səbir edin. Şübhəsiz ki, yer üzü Allahındır. O, qullarından istədiyini onun varisləri təyin edir. Gözəl aqibət müttəqilərindir". Onlar dedilər: "Sən bizə peyğəmbər gəlməzdən əvvəl də, sənin gəlişindən sonra da bizə əziyyət verildi". Musa dedi: "Ola bilsin ki, Rəbbiniz düşməninizi məhv edib sizi yer üzünün varisləri təyin etsin, sonra da necə hərəkət edəcəyinizə baxsın". (Əraf surəsi, 128–129)

Sizdən əvvəlki nəsilləri də zülm etdiklərinə və elçiləri onlara açıq-aşkar dəlillər gətirdikləri halda onlara inanmadıqlarına görə məhv etdik. Biz günahkar adamları belə cəzalandırırıq. Sonra onların ardınca sizi yer üzündə xələflər etdik ki, görək necə davranacaqsınız. (Yunus surəsi, 13-14)

Xeyr, Biz haqqı batilin üstünə atırıq və o da onun işini bitirər. Bir anda batilin yox olub getdiyini görərsiniz. Allaha aid etdiyiniz sifətlərə görə vay halınıza! (Ənbiya surəsi, 18)

Qızıl Dövr

Peyğəmbərimizin dilindən olan bir çox hədisdə, yer üzündə İslam əxlaqının hakim olacağı bir dövrün yaşanacağına işarə edilir. Məhz Axırzaman olaraq bəhs etdiyimiz dövr Quran əxlaqının hakim olacağı bu dövrdür. "Qızıl dövr" adıyla da bilinən bu dövr hədislərdən də aydın olduğu kimi yarım əsrdən çox sürəcək "Əsr-i səadət"ə bənzər bir dövr olacaq. Peyğəmbərimizin bu dövrü təsvir edərkən cənnət bənzəri xüsusiyyətlərlə izah etməsi səbəbiylə bu dövrə "Qızıl dövr" adı verilməsinə səbəb olmuşdur.

Hər növ məhsul və mal bolluğu, təhlükəsizlik, arxayınlıq və ədalətin təmini, dinclik və səadət, hər cür texnoloji inkişafın insanlar üçün əlverişliliyi, rahatlığı, sevinci və dincliyi üçün istifadə edilməsi, ehtiyac içində olanların qalmaması, istəyəne istədiyindən sayılmadan, qat-qat çox verilməsi, bu dövrün müəyyən xüsusiyyətlərindəndir. Hədisi-şəriflərdə, o dövrdə, "silahların susacağı"nın bildirilməsi, bu dövrdə yer üzünün əmin-amanlıqla dolacağına müjdəsidir. Qızıl dövrdə, əvvəldən aralarında münaqişə olan xalqlar arasında çox böyük bir qardaşlıq yaşanacaq, hər cür döyüşün yerini sülh, dostluq və sevgi alacaq.

Texnoloji nailiyyətlər Axırzamanda artacaq, insanlar texnologiyanın bütün nemətlərindən geniş istifadə edəcəklər. Tibbdə, əkinçilikdə, ünsiyyətdə, sənaye texnologiyasında, nəqliyyatda çox böyük inkişaflar yaşanacaq, davamlı yeni kəşflər ediləcək. Hər yeni kəşf bir başqasına liderlik edəcək, inkişaflar çox böyük bir sürət qazanacaqdır.

Sənətdə çox böyük irəliləyişlər müşahidə olunacaq, musiqidə, teatrda, rəssamlıqda bir-birindən gözəl əsərlər ortaya çıxacaq, Allaha olan iman insanların verdiyi geniş üfüq və dərin düşüncə, bütün sənət sahələrinə liderlik edəcək. İnsanlar Qızıl dövrdə həyatlarından o qədər məmnun olacaqlar ki, bir hədisin ifadəsinə görə "zamanın necə keçdiyinin fərqi varmayacaqlar, bu gözəlliklərdən daha çox faydalanmaq üçün Allahdan ömürlərinin uzadılmasını" istəyəcəklər. Peyğəmbərimizin bir başqa sözündə Axırzamandakı mühit bu şəkildə təsvir edilir:

"... Kiçiklər "kaş ki, mən böyük olaydım", böyüklər də "kaş ki, mən kiçik olaydım" deyər xahiş edərlər... Yaxşı insanların yaxşılığı artar, pislərə qarşı belə yaxşılıq edilir." (1)

Qızıl dövrdə görülməmiş bir bolluq olacaq

Qızıl dövr məhsullarda və mallarda çox böyük bolluq və bərəkətin yaşandığı bir dövrdür. Bu dövrdə ehtiyacı olana istədiyindən qat-qat daha çoxu veriləcək, ən kiçik bir çətinlik, yoxluq, aclıq yaşanmayacaq. Yer üzündəki bütün zənginliklər ortaya çıxacaq, inkişaf etdirilən yeni əkinçilik texnologiyaları sayəsində torpaqdan hər zamankından olduqca daha çox məhsul əldə ediləcək. İman edən, Allah yolunda xidmət edən kəslərin bu yolda etdikləri hər cür gözəlliyin qarşılığı həm dünyada, həm də axirətdə qat-qat veriləcək. Həyatın hər anında yaşanan bolluq və bərəkət, İslam əxlaqını yaşayan möminlərə Allahın verdiyi bir gözəllik olacaq. Hər etdikləri iş onlara böyük bir zənginlik olaraq geri dönəcək. Allah bir ayəsində müsəlmanların mallarından Öz razılığı üçün infaq etdiklərində qarşılıq olaraq tapacaqları bərəkəti bu şəkildə ifadə edər:

Mallarını Allah yolunda xərcləyənlərin məsəli yeddi sünbül verən bir toxumun məsəlinə bənzəyir ki, sünbüllərin hər birində yüz ədəd dən vardır. Allah istədiyi kimsənin mükafatını artırır. Allah hər şeyi Əhatə edəndir, Biləndir. (Bəqərə surəsi, 261)

Bu dövrdə məhsullarda və mallarda o zamana qədər görülməmiş bir bolluq olacağı, bu məhsulların sayılıb, ölçülmədən hər istəyəne paylanacağı bir çox hədisi-şərifdə də bildirilir:

Mənim ümmətim o dövrdə elə bir rifah tapacaq ki, o günə qədər onun mislini qətiyyənlə tapmamışdır. Yer yemişini (qida məhsullarını) verəcək və insanlardan heç bir şey saxlamayacaq (verməməzlik etməyəcək)dir. Mal da o gün çox yığılmış olacaqdır. (2)

Rəsulullah buyurdu ki: *"Ümmətimin sonunda bir xəlifə gələcək, malı ədədlə saymayacaq, ovucla ovuclayacaqdır."*(3)

O zaman ümmətim, yaxşısı, pisi, hamısı da mislini görmədikləri nemətlərlə nemətlənər. Allah onlara, bol yağış göndərər. Ərz bitkidən bir şey saxlamaz. Mal yox olar. (4)

...Səma yağışından heç bir şeyi əsirgəməyəcək və comərdcə bol yağdıracaq. Yer üzünü və bitkilərindən heç birini əskik buraxmayacaq və şübhəsiz, onları kamalı ilə bitirib ortaya çıxaracaq. Hətta, yaşayanlar (özlərində olan nemətləri görmələri üçün) ölümlərin də həyatda olmalarını istəyəcəklər. 5

...Ümmətin istər yaxşılıqları və istərsə də pisləri, misli əsla görülməmiş şəkildə, xeyli çox nemətlərə sahib olacaq. Çox yağış yağmasına baxmayaraq bir damlası

belə boşa getməyəcək, torpaq bir tək toxum istəmədən məhsuldar və bərəkətli olacaq. (6)

Peyğəmbərimiz belə buyurdu: "Ümmətimin sonunda elə bir dövlət rəisi olacaq ki, ovuc-ovuc mal və pul yığacaq və bu malı ədəd olaraq əhatə edib saymayacaq." (7)

Mehdi insanlara malı və əşyanı paylayarkən, saymadan bol-bol verəcək. (8)

...Yer üzü içindəki xəzinələri çölə atacaq. (9)

... Ərz, içərisində gizlədiyi bütün zənginliklərini, qızıldan və gümüşdən sütunlar halında çölə atacaqdır. (10)

Bolluq necə təmin edilə bilər?

İnsanlar bir qab buğda ədiklərində qarşılığında yeddi yüz qab əldə edəcəklər... İnsan bir neçə ovuc toxum atacaq, 700 ovuc əldə edəcək... Çox yağış yağmasına baxmayaraq, bir damlası belə boşa getməyəcəkdir. 11

Bu rəvayətdə Axırzamanda müasir əkinçiliyə keçilməsi, yeni istehsal texnikalarının inkişaf etdirilməsi, toxum islahı işləri və yağış sularının yeni anbarlar, gölməçələr edilərək qiymətləndirilməsi nəticəsində meydana gələcək istehsal artımına diqqət çəkilir.

Necə ki, indiki vaxtda texnologiya çox böyük bir sürətlə inkişaf edir, məhsulların həm keyfiyyətində, həm də istehsal miqdarında çox-çox artıma gedilə bilər. Xüsusilə də, genetika elmində yaşanan çox sürətli inkişaf, texnologiyanın hər növündə olduğu kimi əkinçilik texnologiyasında da böyük bir inqilab yaşadır. Şübhəsiz, gün keçdikcə bu məhsuldarlıq da gedərək daha çox artacaq və Qızıl dövrdə ən üst nöqtəsinə çatacaqdır.

Məhsullarda yaşanacaq nailiyyətlər

Axırzamanda texnologiya sahəsindəki hər inkişaf heç bir ayrı-seçkilik güdülmədən bütün insanların faydasına istifadə ediləcək. İndi yalnız müəyyən zümrələr, ya da cəmiyyətlər texnologiyanın təmin etdiyi asanlıqlardan, gözəlliklərdən və imkanlardan faydalana bilərkən, Qızıl dövrdə bütün dünya xalqları, irq, yaş, cinsiyyət, dil fərqi güdülmədən, bərabər bir şəkildə texnologiyadan istifadə edə biləcəklər. Zəngin də, kasıb da bu nemətlərdən eyni nisbətdə faydalana biləcək, heç kim imtiyazlı olmayacaq. Heç bir insan aclıq, səfalət çəkməyəcək, çox böyük bir bolluq və bərəkət içində yaşayacaq. Bu bolluğun

təmin edilməsi üçün də, əldəki bütün texnoloji imkanlar istifadə ediləcək, sağlam, ləzzətli, dayanıqlı, ucuz və çox bol məhsul verən bir əkinçilik sistemə keçiləcək. Bu mövzudakı texnoloji nailiyyətlərin nələr ola biləcəyi günümüzün elmi inkişaflarıyla da yavaş–yavaş ortaya çıxır. Xüsusilə də, genetika sahəsində edilən işlər Qızıl dövrdə yaşanacaq olan bolluq və bərəkətin bir xəbərçisidir.

Genetika elmi bitki mənşəli və heyvani qida istehsal sahələrində çox geniş bir tətbiq sahəsinə malikdir. Bitkilərin genetik şifrələrində, yəni DNT–lərində, xəstəliyə səbəb olan xüsusiyyətlərin yaxşılaşdırılması, keyfiyyətin və möhkəmliyinin artırılması yavaş–yavaş mümkün ola bilər. Sağlam bir məhsulun yaxşı və keyfiyyətli xammallardan əldə edilə biləcəyi düşünülərsə, bu üsullarla soyuğa, istiyə və çox şoranlığa davamlı bitkilərin çıxarılması təmin edilib, əkinçilik sahəsində çox köklü bir yenilik olacaq. Bu şəkildə hər hansı bir məhsuldakı zülal ya da vitamin nisbətlərinin artırılması, DNT hissələri köçürülərək təmin edilə biləcək. Eyni üsul istifadə edilərək xəstəliklərə, çətin iqlim şərtlərinə və zərərli həşəratlara dözümlü bitkilər əldə etmək üzrə işlər davam edilir və çox sürətli nəticələr alınır. Toxumlar üzərində edilən bu genetik işlərlə hər cür zərərli təsir azaldılır, əvvəldən yalnız müəyyən mövsümlərdə yetişən bitkilərin, dörd mövsümdə də yetişdirilə bilməsinə çalışılır. Bütün bu işlərin nəticələnməsi əkinçilik sahəsində çox böyük bir bolluğun və bərəkətin xəbərçisi olacaq. Axırsamanda İslam əxlaqını hakim edəcək səmimi müsəlmanlar, məhsullarda yaşanan bu bolluğu insanlar arasında ədalətlə paylayacaqlar, hər istəyəyə istədiyindən saymadan misliylə verəcəklər. Allah bu üstün əxlaqı göstərən bütün qullarını hər dövrdə çox böyük bir bolluq içində yaşatmışdır, onları dünyada və axirətdə çox böyük nemətlərlə müjdələmişdir. Bu müjdə Nəhl surəsində bildirilir:

Mömin olaraq yaxşı iş görən kişi və qadınlara, əlbəttə, gözəl həyat bəxş edəcək və etdikləri ən yaxşı əməllərə görə onları mütləq mükafatlandıracağıq. (Nəhl surəsi, 97)

Genetika elmi kimi digər elmi işlər də meyvə, tərəvəz kimi hər cür yeməyin xarab olub çürümədən daha uzun müddət qala bilməsi üzərində cəmləşmişdir. Axırsamanda yaşanacaq olan bolluğun bir işarəsi də məhsulların uzun müddət xarab olmadan qala bilməsi, saxlana bilməsi, içlərindəki hər cür zərərli maddələrdən təmizlənməsi olacaq. Bu mövzuda, texnologiya sahəsində çox böyük nailiyyətlər yaşanıb, yeni üsullar ortaya çıxır. Şüalanma, yüksək istilik, yüksək təzyiq və genetik işlər bu məhsulların xarab olmalarına gətirib çıxaran

bakteriyaların təsirsiz hala gətirilməsini və beləcə aylarla xarab olmadan saxlanmasını təmin edə bilir. Məsələn, yeməklərin qamma ya da elektron şüalanmasıyla, xarab olmasına və çürüməsinə gətirib çıxaran bir sıra mikrobların, bakteriyaların, böcək yumurta və qurdlarının azaldılması ya da tamamilə yox edilməsi mümkün olur. Şüa dozasına görə əldə edilən nəticə də dəyişir. Davamlılığın təmin edilməsi ilə yanaşı qida zəhərlənmələrinin də qarşısını almaq bu şəkildə mümkün ola bilər. Bu əməliyyata tabe olunmuş yeməklər təbii quruluşundakı dadını, təzəliyini, ləzzətini və rəngini əslinə çox yaxın bir şəkildə qoruya bilir, təbii mayelərini də itirmir. Şüalanan bir çiyələk aylarla xarab olmadan soyuducunda qalır, bir kartof cücərmədən aylarla qala bilər. Bu yolla israfın maneə törədilməsi, əldəki bütün zənginliyin ən yaxşı şəkildə istifadə edilməsi mümkün ola biləcək, çürümələrin, xarab olmaların qarşısı alınacaqdır.

Hələ sınaq mərhələsində olan və çox məhdud sahələrdə tətbiqə keçən bütün bu texnologiyalar Axırzamanda yaşanacaq bolluq və bərəkətin təmin edilməsində, şübhəsiz, çox təsirli olacaq. Bunun sayəsində əldəki imkanlar ən yaxşı şəkildə istifadə ediləcək, israf və iş qüvvəsi minimuma endiriləcək, insanlar çox davamlı, keyfiyyətli və bolluqla istehsal edə biləcəklər. Qızıl dövrdə bütün bu texnologiyaya yer üzündəki insanların faydasına istifadə ediləcək, nemətlər insanlar arasında ədalətli bir şəkildə paylaşdırılacaq. Ölkələr, irqilər, birliklər arasında heç bir ayrı-seçkilik güdülməyəcək. Bir-birindən kilometrərlə uzaqda yaşayan, ya da mədəni baxımdan aralarında heç bir bənzərlik olmayan xalqlarda da eyni bərabər paylanma və ədalətli rəhbərlik hakim olacaq. Yer üzündəki bu cənnətə bənzər mühiti təmin edən də Quran əxlaqının həqiqi mənada yaşanması olacaqdır. Allahdan qorxub çəkinən, hər etdiyi işdə Allaha yönəlib dönmən səmimi müsəlmanların ədalətli rəhbərliyi dünya üzərində çox böyük bir etibar, dinclik və bərəkət meydana gətirəcəkdir.

Çöllərin yaşıllaşdırılması

Axırzamanda məhsullarda yaşanacaq bolluğa işarə edən bir başqa texnologiyada nailiyyət də çöllərin yaşıllaşdırılmasıdır. Dünyada quru sahəsinin 43%-ni çöllərin meydana gətirdiyi düşünülərsə, bu mövzunun əkinçilik texnologiyası üçün nə qədər böyük bir əhəmiyyət daşıdığı daha asan aydın olar. İndiki vaxtda suyun səmərəsiz çöl torpaqlarına qədər çatdırılmasıyla ən quraq torpaqlarda belə istehsal mümkün olur. Əgər bu yüksək texnologiyaya bütün çöllərə tətbiq olunsaydı, qıtlığın kənarında

olan bir çox ölkə çox məhsuldar əkin sahələrinə qovuşacaq. Təbii ki, bunun üçün çox böyük bir texnologiya lazımdır.

Çöl bölgələrində əkinçilik edilməsi üçün suvarma mövzusunun həll edilməsi və əkin edilə bilən torpaqların təmin edilməlidir. Bunun üçün üzərində işlənən texnologiyalardan biri kompyuter idarəsində edilən suvarmadır. Bu texnologiyayla su axını bitkilərin kök bölgələrinə istiqamətləndirilir, tək bir damla suyun belə israf edilməsinə maneə törədilir. Hər cür suyun arıdılaraq istifadə olunması da çöl əkinçiliyində çox əhəmiyyətli bir yer tutur. Bunun üçün sel və dəniz sularının çox sürətli bir şəkildə istifadəsi də əkinçilik texnologiyasının təməlini meydana gətirir. Bu şəkildə çox geniş bir su qaynağı təmin ediləcək və ölkə iqtisadiyyatlarına çox böyük bir dəstək təmin ediləcək. Peyğəmbərimiz hədislərində suyun çox məhsuldar şəkildə istifadə edilməsinə də işarə etmişdir:

*"...ümmətin istər yaxşılıarı və istərsə də pisləri, misli əsla görülməmiş şəkildə xeyli çox nemətlərə sahib olacaq. Çox yağış yağmasına baxmayaraq bir damlası belə boşa getməyəcək, torpaq bir tək toxum istəmədən məhsuldar və bərəkətli olacaq."*¹²

Böhranlı və sıxıntılı illər bitər

Daha əvvəl də dediyimiz kimi "Qızıl dövr" olaraq da adlandırılan bu dövrdə çox böyük bir zənginlik və rifah yaşanacaq. Ehtiyac içində olana istədiyindən qat-qat çoxu veriləcək, heç bir şey sayılıb-ölçülməyəcək. Bundan əvvəlki dövrün xüsusiyyəti isə böhran, dolanışıq çətinliyi və darlıq illəri olmasıdır. Bu dövrdə kasıblar daha da kasıblaşarkən, zənginlərin malı, mülkü qat-qat artır. Hədislərdə də Axırzamanın bu xüsusiyyəti vurğulanır.

Kasıblar çoxalacaq. 13

Allah dindən uzaqlaşan insanlara aclıq və səfalət kimi bəlaları bir xəbərdarlıq olaraq verir. Halbuki, böyük çətinlik içində yaşayan bu insanlar əgər iman etsələr, çətinliklər ardınca bir asanlıq tapacaqlar. Həqiqətən də, Allah iman edən və öz yolunda çalışan, şövqlə xidmət edən müsəlmanlara çox böyük bir zənginlik, rifah və xoşbəxtlik yaşadarkən, inkar edənlərə də bu inkarlarına görə çox böyük bir çətinlik yaşadır. Allah insanların nankorluq etdikləri dövrlərdə, onlara lütf olaraq

verdiyi nemətləri əllərindən alır, onları aclıq və qorxuyla sınaıır. Bu İlahi ədalət, bir ayədə belə xəbər verilir:

İnsanların öz əlləri ilə etdiyi əməllərinin nəticəsi olaraq quruda və dənizdə fəsad törəyir ki, Allah onlara, etdiklərinin bir qismini daddırsın. Bəlkə, onlar haqqa qayıdalar. (Rum surəsi, 41)

Quranda nankorluqları nəticəsində Allahdan quraqlıq və məhsul qıtlığına uğradılan Firon və ətrafı nümunə olaraq verilər. Firon çox böyük bir zənginlik və mülk içindəyəkən Allah tərəfindən bir xatırlatma olaraq məhsul qıtlığıyla sınaıılmışdır:

Biz Firon xalqını quraqlıq illərinə və məhsul qıtlığına məruz qoyduq ki, bəlkə düşünüb ibrət alsınlar. (Əraf surəsi, 130)

Quranda bəhs olunan digər bir çox hekayədə inkarçı qövmlərin bu xüsusiyyətləri üzərində dayanılır:

Allah təhlükəsizlik və əmin–amanlıq içində olan bir diyarı (Məkkəni) misal çəkir. Ona öz ruzisi hər yerdən bol–bol gəlirdi. Lakin o diyarın əhalisi Allahın nemətlərinə nankorluq etdi, Allah da onları etdikləri əməllərə görə aclıq və qorxu libasına bürüdü. (Nəhl surəsi, 112)

Allah inkarçılara yaşatdığı böhranın həqiqi səbəbini bir ayədə belə bildirir:

Kim Mənim Zikrimdən üz döndərsə, onun güzəranı sıxıntılı olacaq və Biz Qiyamət günü onu kor kimi hüzurumuza gətirdəcəyik. (Taha surəsi, 124)

Elçilərin sözlərinə qulaq asmayan və inkarda inad edən birliklər hər dövrdə çox böyük bir çətinliklə qarşılıq görmüşlər. Halbuki, hədislərdə bildirildiyi və Quran ayələrində xəbər verildiyi kimi müsəlmanlar imanlarının qarşılığı olaraq böyük nemətlərlə mükafatlandırılırlar. Bundan başqa Peyğəmbərimiz də xüsusilə ümmətinin son dövründə, yəni Axırzamanda müsəlmanların böyük bir bolluq içində yaşayacaqlarını xəbər vermişdir:

"...Elə bir zaman gələcək ki, o zamanda adam (ayırdığı) qızıl sədəqəsiylə (tərəf-tərəf) gəzəcək də, sonra əlindən sədəqəsini alacaq heç bir (kasıb) kimsə tapa bilməyəcəkdir." 14

"...O zaman ümmətim nemətlənəcək, heyvanlar bolluq içində və ərzin nəbatatı çox-çox olacaqdır."15

"...Şübhəsiz ki o zamanda mal çoxalıb su kimi axacaq da, onu heç bir kimsə (tənəzzül edib) qəbul etməyəcəkdir." 16

Texnologiyada böyük irəliləyişlər olacaq

İçində yaşadığımız əsr, xüsusilə də son dördüdə biri texnologiyanın inkişafı baxımından dünya tarixində görülməmiş bir sürətlə səhnə olmuşdur. Bundan 100 il əvvəl adı belə bilinməyən bir çox texnoloji vasitə həyatımızın imtina edilməz hissələri halına gəlmişdir. Hətta bundan 10 il əvvəlki texnologiya ilə günümüzdəki texnologiya arasındakı fərq xəyal edilə bilməyəcək ölçülərə çatmışdır. İndiki nailiyyətlər bizə Qızıl dövrdə yaşanacaq irəliləyişlər haqqında da çox əhəmiyyətli işarələr verir.

Qızıl dövrdə texnologiyada yaşanacaq irəliləyişlər insanların həyatlarında çox böyük bir rahatlıq və asanlıq yaradacaq. Köhnədən yalnız xəyal edilə bilən bir çox yenilik, texnologiyanın inkişafı sayəsində həyatın hər anına yayılacaq. İnsanlar evlərində, işlərində, məktəblərində bu inkişaf sayəsində çox böyük asanlıqlar yaşayacaq, rahat, əyləncəli və zövqlü mühitlərə qovuşacaqlar. Ev həyatında kompyuterlərin istifadə edilməsi insanlara sürət qazandıracaq. Məsələn, hər cür alver, ağır işlər, təhlükəsizlik, isitmə, ventilyasiya, elektrik, təcili vəziyyət sistemlərinə kompyuterlər vasitəsilə nəzarət ediləcək, robotlar çox işdə insan gücünün yerini alacaq. İnsanlar evlərində oturarkən ya da televiziya izləyərkən, bütün işlərini robotlar sayəsində, avtomatik əməliyyatlarla həll edə biləcəklər. Evlərin təmizlənməsi, xarab olan hər cür alətin təmir edilməsi, hərəkətli mikroçiplər sayəsində evdəki toz və axarların tamamilə ortadan qaldırılması, elm adamlarının gələcəkdə robotlarla həll etməyi planladığı mövzuların başında gəlir. Qızıl dövrdə bütün bu planlar reallaşacaq, insanların vaxtını alan hər cür iş texnoloji alətlər tərəfindən həll ediləcək.

Texnologiya dünyanın bütün gözəlliklərini insanların önünə sərəcək, üçölçülü mühitlərdə, virtual televiziylarla xeyli çox yeri gəzmələrini, əyləncələrə qatıla bilmələrini, zəka inkişaf etdirəcək oyunlarla oynaya bilmələrini mümkün edəcək.

İnsanlar virtual mühitlərdə bir çox təcrübəni əvvəldən əldə edə biləcək, özlərini inkişaf etdirə biləcək və əskikliklərini azalda biləcəklər.

Təhsil sistemi, kompyuter və internet texnologiyasının inkişafı və daha geniş bir sahəyə yayılmasıyla çox köklü bir dəyişiklik göstərəcək. Uşaqların ev mühitindən bütün təhsillərini izləmələri təmin ediləcək. Bununla yanaşı, oxuma və əzbər ağırlıqlı təhsil yerinə, uşaqların virtual mühitdə təcrübə qazanaraq, şəxsən tətbiq edərək, ya da internet televiziya vasitəsilə vizual olaraq öyrənə biləcəkləri bir sistem həyata keçiriləcək. İndiki vaxtda yalnız çox məhdud sahələrdə tətbiq olunan virtual mühitdə təhsil, insanlara çox böyük bir asanlıq təmin edir, təcrübə qazanılmasına imkan yaradır. Məsələn, pilot təhsili əsnasında istifadə edilən virtual təyyarələrdə pilotlar hər cür qəzaya, hava şəraitinə, texniki səhvlərə qarşı təcrübə qazanır. Qızıl dövrdə bu şəkildə bir təhsil bütün iş sahələrində və təhsildə həyata keçəcək, bu şəkildə xeyli çox səhvin, əskikliyin önünə keçilə biləcək.

Qızıl dövrdə təhsil sistemində yaşanacaq bu köklü dəyişikliyin ən əhəmiyyətli xüsusiyyəti isə bu tip nailiyyətlərdən bütün dünya xalqlarının ədalətli bir şəkildə faydalanmasını təmin etmək olacaq. Hər dövrdə olduğu kimi Qızıl dövrdə də, Quran əxlaqına uyğun gələn insanlar layiq olduqları bütün gözəlliklərə, rahatlığa və asanlıqlara qovuşacaq, bolluq və bərəkət içində yaşayacaqlar.

Nəqliyyatda yaşanacaq nailiyyətlər

Qızıl dövrdə nəqliyyat texnologiyasında yaşanan nailiyyətlər insanların təhlükəsizliyini və rahatlığını təmin edəcək, zaman itkisini minimuma endirəcəkdir. Yeni salınan yollar və vasitələrlə qəza riski ən aza endiriləcək, bunun üçün lazım olan hər cür tədbir alınacaq.

Nəqliyyatın böyük bir hissəsi yeraltından olacaq, bu şəkildə görünüşü pozan hər cür xırdaşlıq aradan qaldırılacaq. Bunun nəticəsində, trafik problemi də ortadan qalxacaq, çox daha gözəl və estetik bir mühit meydana gələcək. Nəqliyyat vasitələrində istifadə edilən və havanın çirklənməsinə səbəb olan yanacaqların yerini qalıq buraxmayan günəş, ya da külək enerjisi kimi yanacaqlar, ya da elektrik alacaq. Beləcə, bu şəkildə yaranan narahatlıqlara maneə törədiləcəkdir.

Səs sürətini aşan təyyarələrdə, qatarlarda və digər çox inkişaf etmiş nəqliyyat vasitələrində insanların ehtiyac duya biləcəyi hər cür rahatlıq olacaq. Qızıl dövrdəki bütün bu texnoloji inkişafı maddi imkanı olan müəyyən bir segmentin istifadə edə bildiyi vasitələr olmaqdan çıxıb, bütün insanların istifadəsinə veriləcək. İslam əxlaqının yaşandığı bu dövrdə hər kəsə eyni gözəlliklər, eyni imkanlar bərabər

olaraq paylanacaq, insanlar arasındakı ayrı-seçkiliklər qəti olaraq aradan qalxacaqdır.

Ünsiyyət sahəsində yaşanacaq nailiyyətlər

Qızıl dövrdə yaşanacaq inkişaflardan biri də ünsiyyət sahəsində olacaq. O dövrdə dünyanın dörd bir tərəfindəki insanlarla çox sürətli və çox tez xəbərləşmə təmin edilə biləcək, məlumat mübadiləsi olacaqdır. Xüsusilə də, peyklərin xəbərləşmə sahəsində təmin etdiyi asanlıqların bütün insanların istifadəsinə təqdim edilməsiylə xəbərləşmədə çox böyük bir sürət qazanılacaq. Səslə xəbərləşmənin yerini zəng edənlərin həm səsini, həm də üçölçülü görünüşünü əks etdirən holografik telefonlar alacaq.

Kompyuter və internet texnologiyası insanlığın xidmətində

Axırzamanda həyatın bu qədər böyük bir bolluq və bərəkət içində olmasında, heç şübhəsiz, kompyuter texnologiyası çox əhəmiyyətli bir yer tutacaq. Artıq insan həyatının hər mərhələsində çox böyük asanlıqlar yaradan kompyuter, gündəlik həyatda, iş həyatında, şəhər planlamasında, tibdə, ünsiyyətdə, sənətdə çox böyük bir sürət qazandırır. Qızıl dövrdə isə bu proseslər daha da böyük bir sürət qazanacaq və hər cür inkişaf insanlığın xidmətinə təqdim ediləcək.

Bu vaxt XX əsrdə yaşanan ən əhəmiyyətli proseslər arasında sayılan "İnternet şəbəkəsi" də insanlıq tarixində bir cığır açmışdır. Dünyanın dörd bir tərəfindəki insanların saniyələr içində bir-birlərinə çata bilmələri, məlumatlarını paylaşa bilmələri, danışa bilmələri, mübahisə edə bilmələri, qısaca, hər şəkildə xəbərləşə bilmələri beynəlxalq internet şəbəkəsi sayəsində mümkün hala gəlmişdir. Artıq bir şey öyrənmək, bir kitabxanada araşdırma etmək, beynəlxalq bir təşkilatın hesabatlarını araşdırmaq, dünyada inkişaf edən hadisələrə, texnoloji proseslərə və bu mövzuda edilən şərhlərə çatmaq insanların yalnız bir neçə dəqiqəsini alır. Beləcə, bütün insanların uzun illər araşdırmalar edib araşdırdıqları məlumatlar heç əmək xərcləmədən insanların istifadəsinə verilmişdir.

İnternet sayəsində dünyadakı məlumat təcrübəsinin insanlar arasında paylaşılmasına mane olan bütün problemlər tamamilə aradan qalxmışdır. Dünya üzərindəki bütün proseslər hər hansı bir fərq qoyulmadan bütün xalqlara məlumat

olaraq dərhal çatdırılır. Getdikcə daha da inkişaf edən internet texnologiyası şübhəsiz, sonrakı dövrlərdə çox daha inkişaf etmiş halıyla istifadədə olacaq.

Burada çox əhəmiyyətli bir nöqtəyə diqqət çəkmək yerinə düşəcək. Dünya tarixi araşdırılarda insanlığın heç bir dövrdə belə böyük uğurlar yaşamadığı görülür. Xüsusilə, texnologiya sahəsində XX əsr boyunca qazanılan uğurlar keçmiş dövrlərdə yaşanmamışdır. Bundan yalnız 100 il əvvəl bir insana dünyanın bugünkü vəziyyəti göstəriləydi, şübhəsiz, çox böyük bir çaşğınlıq yaşayardı. Hətta 100 il əvvəl deyil, bundan 15–20 il əvvəl bir insana internet texnologiyasından bəhs edilsəydi, bunu son dərəcə uzaq, bəlkə 100 il sonra ancaq çatıla biləcək bir inkişaf olaraq qiymətləndirərdi. Məhz bütün bu uğurlar insanların çox əhəmiyyətli dövrlərə yaxınlaşdığının işarələridir. Görülən odur ki, yaxınlaşan Qızıl dövr hər cür texnologiyanın ən yüksək səviyyədə yaşandığı, insanlara minlərlə nemətin təqdim edildiyi, son dərəcə ehtişamlı bir dövr olacaq.

Enerjidə texnoloji inqilab

Sənaye inqilabıyla birlikdə başlayan enerji dövrü XX əsrdə yaşanan texnoloji inkişaflarla çox böyük bir əhəmiyyət qazanmışdır. Əldəki məlumatlara görə, qarşıdakı 50 il içində dünya əhalisi iki dəfə artacaq və bu əhalinin enerji istifadəsi bu andakından üç qat çox olacaq. Bununla yanaşı, ən optimist təxminlərə görə dünya üzərindəki neft ehtiyatlarına 40 il təminat verilir. Təbii qaz isə daha qısa bir müddətdə tükənəcək. Məhz bu hesablamalar elm adamlarını həm daha ucuz, həm daha rahat olan enerji qaynaqları axtarışına sövq etmişdir. Neftin yerini alacaq bu enerji qaynaqları üçün bir neçə ana başlıq üzərində dayanılır: Günəş, külək və su.

Günəş, külək və su kimi ətrafa zərər verməyən qaynaqlardan enerji əldə edilməsi önümüzdəki əsrlərin ən əhəmiyyətli prosesləri olaraq düşünülür. Məsələn, külək enerjisinin istifadə edilməsi xüsusilə sahil şəhərlərinin iqtisadiyyatında çox böyük bir addıma səbəb olacaq. Öz qaynaqlarından istehsal etdikləri üçün xaricə asılılıqları azalacaq və xalqın rifahı üçün çox əhəmiyyətli nailiyyətlər təmin ediləcək. Xüsusilə də, küləyin tükənməyən və əldə etmək üçün səy tələb etməyən bir enerji olması elm adamlarını bu mövzuda iş görməyə təşviq edir.

Araşdırmaların ikinci bir qolu da Günəşdən əldə ediləcək enerji meydana gətirməkdir. Yer üzünə bir ildə düşən günəş işığı enerjisi isə hal-hazırda istifadə etdiyimiz cəmi enerjinin 15 000 misli qədərdir. İyirmi günlük gün işığı dünyanın bütün ehtiyatlarının əhatə etdiyi bütün enerjiyə bərabərdir. Bu səbəbdən, bu qaynaqların geniş şəkildə istifadəyə keçirilməsiylə Qızıl dövrdə hər hansı bir enerji

ehtiyacı olmayacaq, sənaye və texnologiyada Günəş, su və küləkdən çox böyük bir rahatlıqla faydalanılacaq.

Elmdə yaşanacaq uğurlar

İnsanın ətrafını əhatə edən möhtəşəmliyi fərq edə bilməsi, gözəllikləri anlaya bilməsi üçün düşünmək və araşdırmaq lazımdır. Quranda insanlar hər vaxt ətraflarındakı yaradılış dəlillərini görə bilmək üçün düşünməyə dəvət edilmişlər. İnsan ancaq bu şəkildə Allahın canlılar üzərində təcəlli etdirdiyi üstün ağılı və elmi təqdir edə bilər. Yer üzünün, səmanın, heyvanların, bitkilərin və insanların yaradılışında üzərində düşünülməli incəliklər gizlidir. Allahın insanları bu incəliklər üzərində düşünməyə dəvəti ayələrdə bu şəkildə izah edilir:

Yeddi göyü təbəqələr şəklində quran Odur. Sən Mərhəmətli Allahın yaratdığında qətiyyən bir uyuşmazlıq tapmazsan. Bir başını qaldırıb göyə diqqət yetir, heç onda bir çat görürsənmi? (Mülk surəsi, 3)

Qoy insan nədən yaradıldığına bir baxsın! (Tariq surəsi, 5)

Məgər onlar dəvənin necə yaradıldığını görmürlər? Göyün necə yüksəldiyini görmürlər? Dağların necə sancıldığını görmürlər? Yerin necə döşədildiyini görmürlər? (Casiyə surəsi, 17–20)

Allahın bu əmrlərinin yerinə yetirilməsi ilə, şübhəsiz, elm sahəsində geniş üfüqlər açılmış olar. İnsanların düşünmə, araşdırma, mövzusundakı istəkləri artar. Məhz Quran əxlaqının yaşandığı bir mühitdə meydana gələcək bu uğurlar Qızıl dövrdə də ən gözəl şəkliylə yaşanacaq. Qızıl dövr elmi sahədə də dünya üzərində bu günə qədər görülməmiş proseslərə səhnə olacaq.

Qızıl dövrdə elmin bu cür irəliləməsinə və müsbət nəticələr verməsinə səbəb olacaq ən böyük amil isə o dövrdə elm dünyasının bir sıra aksiomlardan və səhv hədəflərdən xilas olacaq olmasıdır. Son bir neçə əsr içində materialist fəlsəfə, ya da darvinizm kimi batıl inanclar elmin irəliləməsinə mənfi istiqamətdə təsir etmişdir. Çox sayda elm adamı tamamilə səhv olan bu kimi fərziyyələri isbat etməyə çalışmış, bir heç uğruna böyük bir əmək və zaman xərcləmişdir. Qızıl dövrdə bütün kainatın və canlıların Allah tərəfindən yaradıldığı həqiqəti bütün elm

dünyası tərəfindən qəbul ediləcək və beləcə elm doğru bir təməl üzərində tutulacaq. Darvinin xeyallarını dəstəkləmək, ya da kimyəvi silahlar, nüvə bombalarını çıxarmaq üçün istifadə edilən elmi imkanlar, Allahın razılığına uyğun bir şəkildə insanlıq faydası üçün sərf olunacaq. Bu şüura çatan elm adamları isə insanlığa xidmət etməyin Allahın məmnun olacağı bir rəftar olduğunu bildikləri üçün çox daha məhsuldar bir şəkildə işləyəcəklər.

Genetika elmində yaşanacaq uğurlar

Axırsamanda texnoloji sahədə yaşanan hər inkişaf tibb sahəsində də çox böyük irəliləyişlərə gətirib çıxaracaq. XX əsrin ortalarında DNT-nin kəşf edilməsi, tibb və biologiya sahəsində çox böyük bir cığır açmışdır. Eyni şəkildə, Qızıl dövrdə yaşanan hər cür elmi və texnoloji inkişaf da tibbi işləri sürətləndirəcək, səhvləri çox aşağı salacaq, xəstəliklərə diaqnoz qoyulmasını asanlaşdıracaq və müalicə imkanlarını artıracaq.

Tibbdə yaşanacaq irəliləyişin təməlinə isə genetika elmi yatacaq. XXI əsrin elmi olaraq xatırlanan genetika, insanın DNT şifrəsi üzərində edilən işlərlə bir çox xəstəliyin genetik əsasının ortaya çıxarılmasını hədəfləyir. Bu mövzuda başladılan İnsan Genomu layihəsi, 18-dən çox ölkənin və minlərlə elm adamının iştirakı ilə 15 illik bir zaman ərzində DNT-nin sirlərini həll etməyi planlayır. İnsan genomunun ətraflı təsbit edilib bu geniş məlumat bankının bütün elm adamlarının istifadəsinə açılmasıyla insan sağlamlığı mövzusunda çox yeni bir dövr başlamış olacaq. Bu layihələrin prioritetli hədəfləri DNT üzərində edilə biləcək dəyişikliklərlə insanı xəstəliyə tutulmaqdan qorumaq, bədənin dərmanlara necə reaksiya verəcəyini əvvəldən təyin etmək, hər insanın zəif nöqtələrini təyin edib tədbir görməsini təmin etməkdir. Bu layihə ilə birlikdə "adama xüsusi" dərman istehsalı və hər bir adamın bütün genetik xüsusiyyətlərinin olduğu bir məlumat bankı, genetik kart mövzusu da gündəmə gəlmişdir. Bu şəkildə bir-birlərindən kiçik də olsa, fərqliliklər göstərən xəstəliklər arasında ayrı-seçkilik edilə biləcək və adama xüsusi müalicə imkanları ortaya çıxacaq.

Məhz bütün bu inkişaf nəticəsində Qızıl dövrdə insanlar həkim, ya da dərman tapa bilmədikləri, ya da gec və ya səhv müalicə edildiyi üçün çarəsizlik yaşamayacaq, hər ehtiyacı olana, o an kömək ediləcək. Çünki Quran əxlaqına uyğun olan davranış çətinlik içində olanlara, xəstələrə kömək etmək, can qurtarmaqdır. Quran əxlaqının əskiksiz tətbiq olunduğu bir dövr olaraq Qızıl dövrdə də insan həyatına və sağlamlığına böyük əhəmiyyət veriləcək.

Tibdə yaşanacaq uğurlar

Yuxarıda da ifadə etdiyimiz kimi, Quran əxlaqının yaşandığı bir mühitdə insan həyatına çox böyük bir əhəmiyyət verilir. Bu səbəblə də iman edən insanların olduğu bir cəmiyyətdə sağlamlıq mövzularında çox ciddi bir səy diqqət çəkir. Hər hansı bir insan ayrı-seçkiliyi edilmədən, kasıb-zəngin, yaşlı-gənc demədən, hər kəsin sağlamlıq problemlərinə çox böyük bir qayğı göstərilir. Tək bir adamın həyatı üçün lazım olsa, mövcud olan bütün imkanlar sınınar, hər cür ehtimal qiymətləndirilir. Bir adamın sağlamlığına qovuşa bilməsi üçün çox xərc çəkilir, nümunəsi görülməmiş bir fədakarlıq sərgilənir. Çünki Allahın Quranda təsvir etdiyi əxlaqda bir insanı "diriltməyin" yəni onun sağlam olması üçün səy göstərmənin qarşılığı çox böyükdür. Bir ayədə bu mövzuya belə diqqət çəkilir:

...kim bir adamı öldürməyən və ya yer üzündə fəsad törətməyən bir şəxsi öldürərsə, sanki bütün insanları öldürmüşdür. Kim də onu ölümdən xilas edərsə, sanki bütün insanları xilas etmiş hesab olunar... (Maidə surəsi, 32)

Allahın bu ayəsindəki əmrinə uyğun gələn müsəlmanlar tibb mövzusunda çox ciddi işlər görəcəklər. Bu səbəbdən, Qızıl dövrdə tibb sahəsində də bu günə qədər yaşanmamış bir uğur görülməlidir.

Şəhər planlamasında yaşanacaq irəliləyişlər

XXI əsrdə elm adamları əldə olan texnologiyanın daha sürətli, geniş bir sahədə və praktik olaraq istifadə etmək imkanları yaratmaq və bunları bütün insanlığın xidmətinə təqdim etmək mövzusunda işlər görəcəklər.

İndi söhbət açılan mövzuların başında isə kompüter texnologiyasının insan həyatını asanlaşdırması, tənzipləməsi və iş-gücünü ən aza endirməsi durur. İllər əvvəl elm, fantastika filmlərində izlənən və yalnız bu filmlərlə məhdud qalacağı düşünülməmiş bir çox texnoloji imkan, həyatı asanlaşdıran vasitələr, rahatlığa istiqamətli proseslər həyatımıza girməyə başlamışdır. İndi də irəliyə istiqamətli olaraq hədəflənən mövzulardan biri isə böyük şəhərlərin kompüterlərlə idarə edilməsidir. Bu şəkildə hər cür infrastruktur sistemi, təcili kömək işləri, nəqliyyat və şəhər planlaması, təhlükəsizlik, sağlamlıq xidmətləri çox sürətlənəcək. Bir

şəhərdə yaşayan insanlar haqqındakı hər cür məlumat da kompüterlərdə qeydli olacağı üçün hər cür əməliyyat çox böyük bir sürətlə nəticələndiriləcək, vaxt itkisi minimuma endiriləcək.

Şəhərlərdəki təhlükəsizlik baxımından da belə bir sistem son dərəcə faydalı olacaq. Məsələn, tikilən binalar inkişaf etmiş texnologiya sayəsində çox şiddətli fəlakətlərə davamlı hala gətirilə biləcək. İndiki vaxtda bir şəhər tək bir zəlzələ ilə, bir sellə viran qalarkən, Qızıl dövrdə binaların inşasında həm istifadə edilən vəsait baxımından, həm də abadlıq cəhətdən çox inkişaf etmiş texnikalar istifadə ediləcək, şəhər və binaların infrastrukturu hər cür çətin şərtə dözə biləcək hala gətiriləcək. Bu şəkildə, insanların təhlükəsizliyi texnologiyanın bütün imkanları istifadə edilərək köklü bir şəkildə təmin ediləcək, fəvqəladə vəziyyətlər üçün lazım olan hər tədbir alınacaq.

Enerji qaynaqlarında yaşanacaq dəyişikliklər sayəsində hər şəhər öz enerjisini təmin edəcək hala gələcək. Haqqında danışılan enerji növlərinin başında isə günəş və külək enerjisi gəlir. Şəhərlərdəki günəş reaktorları sayəsində ehtiyac duyulan elektrik ehtiyacı, su təmizləmə təsisləri, istilik sistemləri kimi mövzular asanlıqla həll ediləcək, şəhərlər və ölkələr arasındakı enerji alveri azaldılacaq. Sahil şəhərləri, eyni enerjini su, ya da küləkdən əldə edə biləcək, bu şəkildə çox böyük bir enerji qazancı təmin ediləcək, qalıq yanacaqlardan artıq qalan tullantılar aradan qalxdığı üçün ətraf çirkliliyi aradan qalxacaq. Hər cür qida ehtiyacı, şəhər içində torpaqsız əkinçilik edilən bölgələrdən təmin ediləcək, yüksək ünsiyyət gücü sayəsində elm və texnologiya sahəsində yaşanan hər inkişaf anı vaxtında bu şəhərlərdə də tətbiqə keçəcək.

Bununla yanaşı, insanların yaşadığı ərazilərdə də estetik baxımdan çox böyük uğurlar görülməlidir. Şəhərlərdəki təmizlik və nizama kompyuter sistemiylə nəzarət ediləcək, hər yer yaşıllaşdırılacaq və bu sistemi heç kim pozmayacaq. İndiki vaxtda şəhərlərdəki qarışıqlıq, çirklilik və nizamsızlığın səbəbi Quran əxlaqının yaşanmamasıdır. Quran əxlaqı yaşandıqda hər kəs ətrafını daha çox gözəlləşdirməyə, cənnət mühitinə bənzətməyə çalışır. Davamlı yeniliklər, gözəlliklər düşünər. Sahib olduğu böyük rahatlığı, dincliyi və gözəlliyi üçün bunu özünə bir lütf olaraq verən Rəbbinə şükür edər. Və Allahın şükür edən qullarına vəd etdiyi gözəlliklərə daha çox sahib olar:

O zaman Rəbbiniz bildirmişdi: “Əgər şükür etsəniz, sizə olan nemətimi artıraram, yox əgər nankorluq etsəniz, bilin ki, Mənim əzabım şiddətlidir”. (İbrahim surəsi, 7)

Bir başqa ayədə isə Allahın çox gözəl bir şəhərdə yaşayan İrəm xalqına verdiyi öyüd belə bildirilir:

Rəbbinizin ruzisindən yeyin və Ona şükür edin. Budur gözəl diyar və Bağışlayan Rəbb! (Səba surəsi, 15)

Qızıl dövrdə sənət

Qızıl dövrdə həyatın hər anına hakim olan bolluq, zənginlik, gözəllik və irəliləyiş, sənət sahəsinə də hakim olacaq. Bu dövrdə insanlar həmişə gözəlliklə qarşılaşacaq, əxlaqları kimi yaşadıkları yerləri, bağçaları, evlərinin dekorasiyası, paltarları, dinlədikləri musiqi, əyləncə şəkilləri, teatrları, şəkilləri, söhbətləri də gözəlləşəcək. Başdan bəri üzərində dayandığımız kimi, Qızıl dövrün ən əhəmiyyətli xüsusiyyəti Qurana bağlı və Quran əxlaqının əskiksiz olaraq yaşandığı bir dövr olmasıdır. Bu səbəbdən, insanlar Allahın Quranda inanan qullarına müjdələdiyi gözəlliklərin hamısını bu dövrdə yaşaya biləcəklər. Allah ayəsində iman edən möminləri dünyada da gözəl bir həyatla yaşadacağını belə bildirir:

Sizdə olan nemətlər tükənəcək, Allah yanında olan nemətlər isə daim qalacaqdır. Səbirli olanlara etdikləri yaxşı əməllərə görə mükafatlarını verəcəyik. Mömin olaraq yaxşı iş görən kişi və qadınlara, əlbəttə, gözəl həyat bəxş edəcək və etdikləri ən yaxşı əməllərə görə onları mütləq mükafatlandıracağıq. (Nəhl surəsi, 96–97)

Quranda Allahın əmrlərinə uyğun olaraq yaşanan mühitlərin bir növ sülh yurduna çevriləcəyinə diqqət çəkilmişdir. Və bu əxlaqdakı insanların həm dünyada daha çox gözəlliklə qarşılaşacağı, həm də axirətdə sonsuz bir cənnət həyatıyla mükafatlandırılacaqları müjdələnilmişdir:

Allah əmin–amanlıq yurduna (Cənnətə) çağırır və istədiyini doğru yola yönəldir. Yaxşı iş görənlər üçün ən yaxşısı (Cənnət) və bundan da üstünü (Allahu görmək) vardır. Onların üzünü nə bir qubar, nə də bir zillət bürüyər. Onlar Cənnət sakinləridirlər və orada əbədi qalacaqlar. (Yunus surəsi, 25–26)

Quran əxlaqının yaşandığı mühitdə sənət

Quran əxlaqının hakim olduğu Qızıl dövrdə gündəlik həyatın, sənət anlayışının, iqtisadiyyatın, qısacası ictimai həyatı maraqlandıran hər cür mövzunun necə ola biləcəyini təxmin etmək mümkündür. Çünki Quranda həyatın hər anını təsir edən bir anlayış təsvir edilir. Bunun təməlində isə hər mövzuda Allahın ən çox məmnun olacağı, ən gözəl, ən doğru və ağıllı olanı tətbiq etmək vardır. Quranda təsvir edilən bu anlayış və ağıl istiqamətində Qızıl dövrdə dünya tarixində görülməmiş üstünlükdə bir sənət anlayışının yaşanacağını söyləyə bilərik.

İndiki vaxtda sənətin fərqli sahələriylə məşğul olan insanların əhəmiyyətli bir hissəsi etdiklərini bir peşə olaraq düşünürlər. Bu insanlar üçün qazanc təmin etmək, ümumiyyətlə, sənətlərindən çox daha əvvəl gəlir. Bu isə həm etdiklərini qayğı və narahatlıq içərisində reallaşdırmalarına, həm də əsl gözəl gördüklərini və içlərindən gələn deyil, maddi qazanc və etibar qazanacaqları şeyi etmələrinə səbəb olur. Bu səbəblə də, ortaya daha əvvəl heç sınınamamış yeni sənət əsərləri gətirmək üçün səy sərf etmələri gərəksizdir. Əllərində hazır və qısa müddətdə maddi qazanc təmin edəcək bir yol varkən, çətin olanı və səy tələb edəni seçməzlər. Geniş düşünməyə ehtiyac duymazlar, çünki əhəmiyyətli olan edəcəkləri işi bir an əvvəl bitirib, qarşılığını almalarıdır. Halbuki, bir sənətçi üçün ən əhəmiyyətli mövzulardan biri geniş və azad düşünə bilməsi və davamlı yeniliklər çıxara bilməsidir.

Digər tərəfdən, əgər bir sənətçi həqiqətən ortaya çox keyfiyyətli və səviyyəli əsərlər çıxarsa belə, bu sənətçini dəstəkləyib əsərlərini cəmiyyətə çatdırması lazım olanlar, ehtimalla bunu, "bazar" mövqeyindən gəlir gətirən görmür və dəstəkləmir. İndiki vaxtda bir çox quruluş, keyfiyyət, səviyyə, məna, estetik kimi sənət dəyərləri deyil, yalnız çox satmağı və çox pul qazanmağı düşündükləri üçün, "sənət" və "sənətçi" etiketləri altında son dərəcə keyfiyyətsiz, səviyyəsiz, mənasız və çirkin şeyləri cəmiyyətə təqdim edir.

Qızıl dövrdə bütün bu mənfi hallar ortadan qalxacaq. Çünki hər kəsə çatan bir bolluq və rifah mühiti meydana gələcək. Bu səbəbdən, sənətlə maraqlanan kəslərin maddi qaygıları qalmayacaq, son dərəcə dinc mühitlərdə qabiliyyətlərini lazım olduğu kimi istifadə edə biləcəklər. Sənətin ilahi bir gözəllik olduğu aydın olacaq və beləcə sənətə lazım olan əhəmiyyət veriləcək. Sənətçilər Allahın yaratdıqlarında gördükləri gözəlliklərdən aldıkları ilhamla bənzərsiz əsərlər ortaya qoya biləcəklər. Quran əxlaqından və dərinliyindən qaynaqlanan bu əsərlərdə, bənzərsiz bir qabiliyyət və çox zəngin bir ağıl gücü olacaq.

Axırxəzamanla birlikdə sənətdə yaşanacaq böyük inkişafın bir başqa səbəbi isə indi sənət dünyasında bir xeyli məşhur olan "çirkinliyi təsvir etmə" meylinin ortadan qalxacağıdır. Haqqında danışılan meyl materialist fəlsəfənin cəmiyyətə hakim olması nəticəsində yayılan nihilist və pessimist fikirlərdən yaranır. Sənət naminə insanları pessimizmə sürüyəcək, həyatdan soyudacaq, gərginlik və böhrana sürüyəcək məhsullar ortaya qoyulur, çirkinlik bir dəyər olaraq görülür. Şəkillərin, heykəllərin ya da musiqilərin mövzuları, xüsusilə ölüm, acı, nifrət, təklik, məqsədsizlik, mənasızlıq kimi mövzulardan seçilir. Bu vəziyyət inancsızlığın insan ruhunda meydana gətirdiyi qarışıqlıq və təxribatın təbii bir nəticəsidir. Axırxəzamanda isə inancsızlığın yaratdığı bütün bu psixoloji böhranlar ortadan qalxacaq, insanlıq Quran əxlaqının gətirdiyi xoşbəxtlik, dinclik və etibara qovuşacaq və bunun təbii bir nəticəsi olaraq sənət də çirkinlikləri deyil, gözəllikləri təsvir edən bir məşğuliyət halına gələcəkdir.

İnsanın ətrafındakı gözəlliklərdən ilham ala bilməsi

Sənətin özündə düşünmək, incəlikləri fərq edə bilmək, gördüklərindən zövq alıb bunları başqalarının da zövq ala biləcəyi şəkildə təqdim edə bilmək durar. Bu xüsusiyyətlərin qaynağı isə Quran əxlaqıdır. Allah Quranda möminlərə ətraflarında gördükləri hər varlığı araşdırmalarını, üzərində düşünmələrini, Allahın yaratdığı hadisələrdəki hikmətləri görə bilmələrini əmr edir. Allahın möminləri düşünməyə dəvət etdiyi ayələrdən biri belədir:

Məgər onlar başları üstündəki göyə baxıb onu necə yaratdığımızı və necə bəzədiyimizi görmürlərmi? Orada heç bir yarıq da yoxdur. Biz yeri döşədik, orada möhkəm dağlar yerləşdirdik və gözoxşayan bitkilərin hər növündən yetişdirdik. Bunu, Allaha üz tutan hər bir qul üçün ibrət və öyüd-nəsihət olsun deyə belə etdik. Biz göydən bərəkətli su endirdik, onunla bağlar və biçilən taxıl dənələri bitirdik. Eləcə də meyvələri salxım-salxım asılmış hündür xurma ağacları bitirdik. (Qaf surəsi, 6–10)

Ayədə bildirilənlərin hər biri insanların hər gün rast gəldikləri varlıqlardır. Ancaq yalnız ətrafına hikmət gözüylə baxan möminlər bitkilərdəki gözəçarpan və ürəkəçan gözəlliyi fərq edə bilirlər. Bir çiyələyin rəngi, bir gülün qoxusu, bananın özünə xas qüsursuz qabı, səmanın ulduzlarla bəzənməsi imanlı bir insana digər

insanların əsla qavraya bilməyəcəyi bir məna ifadə edər. Bu gözəllikləri dilə gətirməyin, şərh etməyin, gündəlik həyatın içinə daşımağın ən əhəmiyyətli yollarından biri isə sənətdir. Şəkil, musiqi, dekorasiya kimi bir çox sənət sahəsi də insanın içində yaşadığı bu coşğunu insanlara aşılaya biləcəyi yollardır.

Qızıl dövrdə insanlar arasında Quran əxlaqı hakim olacağı üçün Allahın yaratdığı hər varlıq və hər hadisə insanlarda böyük bir coşğu yaradacaq və bu coşğuları sənətlərinə də əks olunacaq. O dövrdə sənət anlayışı çox üstün bir səviyyədə olacaq, şəhər tənzimləmələrində, strukturlarda, bağça tənzimləmələrində, sənət və təhsil mərkəzlərində bu üstün sənət anlayışı hər istiqamətiylə özünü göstərəcək. Dünyaya Allahın Quran yoluyla insana qazandırdığı dərinliklə baxan sənətçilər əsərləriylə hər kəsi heyran qoyacaqlar. Etdikləri hər yenilik, sınaqları hər iş bənzərsiz olacaq, insanlara qarışıqlıq dolu bir zövq verəcək.

Hz. Süleyman nümunəsi

Allah Quranda müsəlmanların estetik anlayışı ilə əlaqədar açıqlamalar vermişdir. Çox üstün bir sənət anlayışına sahib olduğuna diqqət çəkilən Hz. Süleyman bu mövzuda çox əhəmiyyətli bir nümunədir. Hz. Süleymanın Quranda bəhs edilən köşkündə həqiqi bir sənət, estetik və gözəllik hakimdir. Şəffaf bir şüşədən olan zəmin, ilk görənə su olduğu təəssüratı verərək o adama təəccübləndirib heyranlıq duymasına səbəb olur. Şəffaf bir zəmin, həm insanın ruhunun xoşuna gələcək, fərahlıq verəcək bir görünüşdür, həm də bənzərsiz və ilk dəfə qarşılaşılma olmasa səbəbiylə həyəcan vericidir. Necə ki, Hz. Süleymanın sarayındakı bu gözəlliyin, Səba Mələkəsinin üzərində meydana gətirdiyi təsir Quranda belə bildirilir:

Allahdan başqa tapındığı şeylər o qadını tövhiddən yayındırmışdır. Çünki o, kafir bir tayfadan idi. Qadına: “Saraya daxil ol!” – deyildi. O, sarayı gördükdə onu dərin bir gölməçə hesab etdi və baldırlarını açdı. Süleyman dedi: “Bu, büllurdan hamarlanıb düzəldilmiş bir saraydır!” Qadın dedi: “Ey Rəbbim! Mən özümə zülm etmişdim. İndi isə Süleymana tabe olub aləmlərin Rəbbi olan Allaha təslim oldum!” (Nəml surəsi, 43–44)

Quranda Hz. Süleymanın həyatı ilə əlaqədar daha başqa təfərrüatlar da verilir. Hz. Süleymanın Allahın bir neməti olan zənginlikdən və ehtişamdan çox zövq aldığına bir ayədə belə diqqət çəkilir:

Süleyman dedi: “Mən, günəş üfüqdə batnadək nemətə olan məhəbbəti Rəbbimi zikr etməkdən üstün tutdum...” (Sad surəsi, 32)

Bir başqa ayədə isə Hz. Süleymanın yanındakı kəslərə müxtəlif sənət əsərləri etdirdiyi belə xəbər verilir:

Cinlər onun üçün istədiyi qəsrlər, heykəllər, hovuzlara bənzər çanaqlar və yerindən tərpənməyən nəhəng qazanlar düzəldirdilər. Ey Davud nəsl! Bu nemətlərə şükür edin! Qullarımdan şükür edən azdır. (Səba surəsi, 13)

Hz. Süleymanın düzəldirdiyi əsərlər onun üstün sənət zövqünü bizlərə əks etdirir. Bu gün Qüdsdə iştirak edən və yalnız bir divarı ayaqda olan Süleyman məbədi, bir az əvvəl danışdığımız kimi Quranda diqqət çəkilən və bu gün bütün tarixi sənəd və yazmalarda da bəhs edilən, görkəmli bir saray idi. Allah Quranda müsəlmanlara peyğəmbərlərin həyatlarını, üstün əxlaqlarını nümunə götürməyi əmr etmişdir. Hz. Süleymanla əlaqədar Quranda izah edilənlər möminlər üçün çox əhəmiyyətli bir nümunədir. Müsəlmanların yer üzünü necə gözəl əsərlərlə təchiz edə biləcəklərini, sənətdə və estetikada necə irəliləyə biləcəklərini göstərmək baxımından əhəmiyyətli bir dəlil meydana gətirir. Qızıl dövrdə Qurana uyğun gələn və Allahın əmrinə uyğun olaraq peyğəmbər hekayələrindən öyüd alan insanların olduğu bir dövr olacaq. Bu baxımdan Qızıl dövr inkişaf etmiş sənət anlayışı baxımından da Hz. Süleymanın dövrü ilə bənzərliklər göstərəcək.

Qızıl dövrdə sənətdə yaşanacaq nailiyyətlər

Quran əxlaqına sahib bir cəmiyyətin ictimai həyatının necə ola biləcəyini Quran ayələrinə baxaraq anlamaq mümkündür. Çünki Qurana uyğun gələn insanlar ağıl və vicdanlarına uyğun gələrək ən doğrunu, ən gözəli dərhal ayıra bilər, mənfilikləri ortadan qaldıra bilərlər. Bu səbəbdən Quran tərbiyəsi almış, həyatını bu əxlaq üzərində quran bir insanın musiqi, şəkil, teatr, ədəbiyyat kimi sənət sahələrində də çox əhəmiyyətli xidmətləri olacaq.

Yuxarıda nümunələrini verdiyimiz kimi, Allah Quranda həm gündəlik həyatda, həm də cənnət həyatındakı sənət, estetika və gözəllik anlayışını möminlərə bildirmişdir. Qurana bağlı olduğunda, insanlar sənəti yalnız musiqi, ədəbiyyat, şəkil kimi mövzularda məhdudlaşdırmazlar. Həyatın hər sahəsində, sənət və estetikani canlı tutmağa çalışırlar. Məsələn, gözəl danışmaq, incə düşüncəli olmaq, gözəl və gözə xoş gələn mimika və hərəkətlərə sahib olmaq, danışarkən səsi gözəl istifadə etmək, zövqlü və özünə yaraşdıraraq geyinmək, ev dekorasiyası, bağça nizamı, dadı və görünüşü baxımından gözəl yeməklər edə bilmək, estetik süfrələr hazırlamaq, sevgi göstərmək, məsələn, bir uşağa duyulan sevgi və şəfqəti bütün səmimiliyi ilə dilə gətirə bilmək, və ya eyni şəkildə bir yaşlıya sevgi və hörməti ən çox göstərə bilmək, qonaq qəbul etmək və bunlar kimi bir çox mövzuda möminlər həmişə sənət anlayışlarını göstərirlər.

Qızıl dövr də hər insanın həyatında sənətin bir istiqamətini sərgilədiyi, insanların daim meydana gətirdikləri əsərlərlə, baxışları, ünsiyyəti, rəftarlarıyla digər insanlara gözəllik təqdim etməyə çalışdıqları bir dövr olacaq.

Qızıl dövrdə kino, musiqi, teatr sahələrində yaşanacaq irəliləyişlər

Qızıl dövrdə yaşanacaq üstün sənət anlayışını anlamaq üçün cahiliyyədəki sənət üzərində bir az düşünmək lazımdır. Günümüzün sənətçiləri tərəfindən meydana gətirilən sənət əsərlərinin böyük bir hissəsində təqlid, monotonluq və daha əvvəldən edilən əsərlərin təkrar edilməsi diqqəti çəkir. Çox adam düşünərək, səy sərf edərək yeni əsərlər yaratmağa çalışmaz, olan təkrar edilir. Zaman keçdikcə digərlərindən bir az fərqli bir əsər ortaya çıxaran kəslər olsa belə, bu əsər daha sonra minlərlə dəfə təqlid edilir və edilən dəyişiklik çox qısa bir müddətdə əhəmiyyətini itirir.

Hər hansı bir musiqi əsərinin səsləndirilməsində belə çox vaxt birtiplilik yaşanır. Bir mahnı çox fərqli alətlərlə, səsdə çox fərqli eniş–çığışlar sınıanıb, fərqli–fərqli şəkillərdə şərh oluna biləcəkkən, həmişə eyni qəliblər üzərində işlənir. Bunun altında da, yeni fikirlərə bağlı olunması, dar düşünülməsi və insanlar arasında yaradılan rəqabət və çəkişmə yatır. Çox insan musiqi mövzusunda da maddi bir gəlir, ya da məşhurluq əldə etmək niyyətiylə yaxınlaşdığından, məşhur olan kəsləri ya da sevilən bir parçanı təqlid edərək ön plana çıxmağa çalışır. Bu səbəblə də, musiqidə həmişə müəyyən axınların arxasınca gedənlər, bir–birindən heç fərqi olmayan əsərlər ortaya çıxarırlar. Yeni bir axın çıxana qədər eyni ritm, eyni melodiya, eyni sözlər təkrar edilir.

Teatrda da bu tip əsərlərin ortaya çıxmamasının səbəbi eynidir. Əsrlərdən bu yana həmişə mövcud olanlar, yeni tənzimləmələrlə təkrar edilir. Hətta hərəkətlər və danışıqlar bir yerdən sonra o qədər təkrarlanır ki, davamlı bir teatr tamaşaçısı söhbətləri əzbərdən söyləyə biləcək hala gəlir. Kimin harada nə reaksiya verəcəyini dərhal anlayır. Gündəlik həyatdan bir anı canlandırmaq üçün edilən ünsiyyətdə normal həyatda olmayan mimikalar, səs tonu, xitab şəkli, üslub, rəftarlar istifadə edilir.

Halbuki, Quran əxlaqının yaşandığı Qızıl dövrdə hər kəs gözəlliklərdən haqqıyla zövq almağı öyrənəcək, hər mövzuda olduğu kimi sənətdə də ən gözəlini, gözə və qulağa ən xoş gələni seçəcək. Qızıl dövrün təmin etdiyi rifah və bolluq mühitində sənətçilər hər kəsi heyran buraxacaq əsərlər ortaya çıxara biləcəklər. İstər musiqidə, istərsə də digər sənət sahələrində çox–çox ədəddə və bir–birindən fərqli əsərlər ortaya çıxacaq və bu əsərlər də bir–birinin bənzəri olmayacaq. Daha əvvəl heç görülməmiş gözəllikdə musiqi klipləri, əyləncə şəkilləri inkişaf etdiriləcək, həyatın hər anı çox zövqlü hala gətiriləcək.

Əlbəttə, indiki vaxtda da gözəl əsərlər meydana gətirən insanlar vardır. Ancaq bu insanların sayı başdan bəri ifadə etdiyimiz səbəblər ucbatından məhdud qalır. Buna görə də, indi yalnız müəyyən yerlərdə və müəyyən kəslərin istifadə edə bildiyi gözəlliklər, sənət əsərləri mövcuddur. Qızıl dövrdə isə bu gözəlliklər bütün insanların istifadəsinə təqdim ediləcək.

Burada sayılanlar, Qızıl dövrdə sənət sahəsində təmin ediləcək irəliləmələrdən yalnız bir neçə nümunədir. Qurana əskiksizcə tabe olunduğu hər mühitdə möminlərin həyatı həm sənət baxımdan, həm də zənginlik, bolluq və bərəkət açılışından bənzərsiz bir gözəllik içində olar. Allah insanlar səmimi olaraq iman etdikləri təqdirdə onları necə nemətlərlə mükafatlandıracağı, bu nemətlərdən məhrum qalmalarının tək səbəbinin isə inkar etmələri olduğunu belə bildirir:

Əgər insanların kafirlik zəminində birləşmiş vahid bir ümmətə çevrilmək təhlükəsi olmasaydı, Mərhəmətli Allahı inkar edənlərin evlərinin tavanlarını və çıxdıqları nərdivanları da gümüşdən edərdik; evlərinin qapılarını və söykəndikləri taxtları da. Üstəlik zinət də verərdik...(Zuxruf surəsi, 33–35)

Qızıl dövrdə cənnətə bənzər bir mühit meydana gələcəkdir

Quranda möminlərin əsl yurdunun cənnət olduğu bildirilir. Bu səbəbdən Quran əxlaqını yaşayan bir insanın hər cür estetik anlayışı, cənnətə görə şəkillənəcəkdir. Əsl yurd cənnət olduğuna görə, bu dünyanı gözəlləşdirmənin yolu, onu cənnəti xatırladacaq bir hala gətirməkdir.

Möminlərin cənnətə olan bu həsrəti, onların ətraflarını cənnəti xatırladan məkanlara çevirmələrinə səbəb olur. Cənnət əlbəttə ki, hər insanın xəyal edə bildiyinin çox üzərində sənət əsərlərinə, dünyada heç bir insanın çata bilməyəcəyi qüsursuzluqda görünüşlərə, gözəlliklərə sahib olan bir məkandır. Ancaq Qurana tabe olan bir insanın dünyagörüşü, dünyadakı bütün imkanları istifadə edərək, buranı bacardığı qədər cənnətə bənzədə bilməyi tələb edir.

İlk olaraq möminlər Quranın verdiyi təmizlik anlayışını olduqları yerdə əks etdirəcəklər. İnsanların istifadə etdikləri bütün məkanlar, yollar, ibadət evləri, əyləncə yerləri, işyerləri, evlər, qısaca hər yer tərtəmiz olacaqdır. Allah bir ayəsində möminlərə **"Libasını təmizlə! Pis şeylərdən uzaqlaş!"** (Müddəssir surəsi, 4–5) şəklində əmr edir. Bu ayəyə uyğun olaraq Qızıl dövrdə də möminlərin geyimlərində görülməmiş bir təmizlik olacaqdır. Bunun təmin edilməsi üçün lazımlı olan təmizləyici maddələr bütün insanların istifadəsinə veriləcək, bu mövzularda insanlar böyük asanlıqlarla təmin ediləcəkdir. İnsanların paltarları və yaşadıkları məkanlar xaricində ətraf təmizliyinə də son dərəcə əhəmiyyət veriləcəkdir. Bütün məskunlaşma mərkəzlərində ətraf çirkliliyinin qarşısı alınacaq, hava çirkliliyinə səbəb olan hər mövzuya qarşı tapılacaqdır.

Bütün bunların yanında insanların toplu olaraq istifadə etdikləri yerlərdə də hər cür rahatlıq təmin ediləcəkdir. Məsələn, bütün ibadət evlərində isti, soyuq suyun davamlı axması, kütləvi nəqliyyat vasitələrində hər kəsin rahatlıqla səfər edə bilməsi təmin ediləcəkdir. Çirkli, murdar qoxulu, tünlük yerlərdə insanların saatlarla qalıb zərər çəkməmələri üçün sistemlər fəaliyyət göstərəcəkdir. Hətta belə yerlər tamamilə ortadan qaldırıldığı üçün, insanlar artıq keçmişdə yaşanan bu çətinlikləri unudacaqlardır.

İnsanların ictimai həyatları da son dərəcə zəngin olacaqdır. Əyləncə mərkəzləri, istirahət yerləri, musiqi dinlənən yerlər həm yuxarıda danışdığımız kimi tərtəmiz olacaq, həm də insanların ən rahat istifadə edə biləcəkləri şəkildə təşkil ediləcəkdir. Gənclərin getdikləri əyləncə mühitlərində sağlamlığa zərərli heç bir yemək və içki saxlanılmayacaq, hər yerdə insanların sağlamlığına nəzarət ediləcəkdir.

Eyni zamanda heyvan sevgisi də təşviq ediləcək, hər cür heyvanın rahatlıqla sevilə biləcəyi və araşdırıla biləcəyi mühitlər yaradılacaqdır. Hətta aslan, panter, çita kimi heyvanlar öyrədilərək küçələrdə gəzmələri təmin ediləcəkdir. Bunun yanında əqrəb, ilan kimi heyvanların zəhərlərinin elmi metodlarla yox edilməsi sayəsində, bunların da insanlara zərər verməsinə mane olacaqdır. Axırsamanda yaşanacaq bu mühitə Peyğəmbərimizin bir hədisində belə diqqət çəkilmişdir:

*"...insan qoyun və heyvanlarına "haydı gedin otlayın" deyəcək, onlar da gedəcəklər, əkinin ortasından keçdikləri halda bir başaq belə ağızlarına almayacaqlar, ilan və əqrəblər kimsəyə əzab etməyəcəklər, yırtıcı heyvanlar qapıların önündə dayanacaq və kimsəyə zərərləri toxunmayacaqdır..."*¹⁷

Qızıl dövrdə də insanların cənnətə həsrət duyduğu, Allahın razılığını və cənnətini ümid edərək yaşadıkları bir dövr olacaqdır. Bu səbəbdən bu dövrdə insanlar hər yerdə cənnət bənzəri bir sənət, estetika və gözəllik meydana gətirməyə çalışacaqlardır. Allah cənnətdəki mühiti İnsan surəsində bu şəkildə təsvir edir:

Və səbir etmələri səbəbindən cənnətlə və ipəklə mükafatlandırmışdır. Orada taxtlar üzərində söykənib–dirsəklənmişdirlər. Orada nə (yandırıcı) bir günəş və nə də dondurucu bir soyuq görərlər. (Meyvələrin) Kölgələri onlara çox yaxın və yığılmaları asanlaşdırıldıqca asanlaşdırılmışdır. Ətraflarında gümüşdən büllur qablar, qədəflər dolaşdırırlar. Gümüşdən olan elə büllur qədəhlər ki, onları içmək istədikləri həcmdə hazırlamışlardır. Orada onlara bir qədəh içirilər ki, qarışığı zəncəfildir. Bir mənbə ki orada "səlsəbil" olaraq adlandırılır. Ətraflarında (gənclikləri və dinclikləri) əbədi qılınmış civanlər dolanar; sən onları gördüyün zaman saçılmış bir inci sanarsan. Hər hara baxsansa, bir nemət və böyük bir mülk görərsən. (İnsan surəsi, 12–20)

Allah cənnətdə möminlərə saysız nemətlər və gözəlliklər təqdim edəcəkdir. Dünyada göstərdikləri gözəl əxlaq və Quran əxlaqını hakim etdiklərinə görə bütün səylərinin qarşılığı olaraq, çox böyük bir mülk və ehtişamlı bir həyatla yaşadılacaqlardır. Allah **"Hər hara baxsan, bir nemət və böyük bir mülk görərsən"** (İnsan surəsi, 20) tərifiylə, müsəlmanlara necə bir mühitlə qarşılaşacaqlarını xəbər vermişdir.

Cənnətdə inananlara təqdim ediləcək bu nemətlər bir çox ayədə təsvir edilmişdir. Oturulacaq yerlər, yeməklər, köşklər, kölgəliklər, bulaq başları, göz oxşayan rənglərdəki geyimlər, zinətlər və daha bilmədikləri minlərlə nemətdən

bəhs edilmişdir. Dünyadakı nemətlər təbii ki, cənnətdəkilərin yalnız bir bənzəri ola bilər. Ancaq dünyada da Allah bu günə qədər heç bir insanın xəyal belə edə bilməyəcəyi nemətləri insanlara təqdim etməyə güc olandır. Necə ki, Allah Bəqərə surəsində cənnətdəki nemətlərin dünyadakıların bənzəri olduğunu bildirir:

(Ey Məhəmməd) iman edib saleh əməllər edənləri müjdələ. Həqiqətən onlar üçün altlarından çaylar axan cənnətlər vardır. Özlərinə ruzi olaraq bu məhsullardan hər yedirildiyində: "Bu daha əvvəl də ruzi olaraq veriləndəndir" deyirlər. Bu, onlara, (dünyadakına) bənzər olaraq təqdim edilmişdir. Orada, onlar üçün tərtəmiz yoldaşlar vardır və onlar orada müddətsiz qalacaqlardır. (Bəqərə surəsi, 25)

Budur Qızıl dövr Allahın insanlara dünyada ola biləcək ən ehtişamlı gözəllikləri və nemətləri təqdim edəcəyi bir dövr olacaqdır. Bu dövrdə meydana gələcək mühitin gözdə canlandırılıla bilməsi baxımından cənnətdəki mühiti təsvir edən ayələrə baxmaq kifayətdir.

Cənnətdə sənət

Altından çaylar axan məskənlər və bulaq başları

Təqva sahiblərinə vəd edilən cənnət; onun altından çaylar axar, yemişləri və kölgəlikləri davamlıdır. Bu qorxub-çəkinənlərin (xoşbəxt) sonudur, inkar edənlərin sonu isə atəşdir. (Rad surəsi, 35)

Həqiqətən təqva sahibi olanlar, cənnətlərdə və bulaq başlarındadır. Oraya sağlamlıqla və təhlükəsizliklə girin. Onların sinələrində kindən (nə varsa bütününü) sıyırıb-çəkdik, qardaşlar olaraq taxtlar üzərində qarşı-qarşıyadırlar. (Hicr surəsi, 45-47)

Təqva sahiblərinə vəd edilən cənnətin nümunəsi (budur): İçində pozulmayan sudan çaylar, dadı dəyişməyən süddən çaylar, içənlər üçün ləzzət verən şərəbdən çaylar və süzmə baldan çaylar vardır və orada onlar üçün meyvələrin hər cüründən və Rəblərindən bir bağışlama vardır. Heç (belə mükafatlanan bir adam), atəşin

içində əbədi olaraq qalan və bağırsaqlarını 'parça parça qoparan' qaynar sudan içirilən kəslər kimi olarmı? (Məhəmməd surəsi, 15)

Dayanmadan axan qaynaqlar

Orada dayanmadan axan bir qaynaq vardır. (Ğaşiyyə surəsi, 12)

İçlərində dayanmadan fışqırıb–axan iki bulaq vardır. (Rəhman surəsi, 66)

Yüksək köşklər və qonaqlar

Ancaq Rəblərindən qorxub–çəkinənlər isə; onlara yüksək köşklər vardır, onların üstündə də yüksək köşklər bina edilmişdir. Onların altında çaylar axmaqdadır. (Bu,) Allahın vədidir. Allah, vədindən dönməz. (Zumər surəsi, 20)

İman edib saleh əməllərdə olanlar; onları, içində əbədi qalıcılar olaraq, altından çaylar axan cənnətin yüksək köşklərinə şübhəsiz yerləşdirəcəyik. (Saleh) Əməllərdə olanlar əcri nə gözəldir. (Ənkəbut surəsi, 58)

Gözəl məskənlər

Allah, mömin kişilərə və mömin qadınlara içində əbədi qalmaq üzrə, altından çaylar axan cənnətlər və Ədn cənnətlərində gözəl məskənlər vəd etmişdir. Allahdan olan məmnuniyyət isə ən böyükdür. Böyük qurtuluş və xoşbəxtlik budur. (Tövbə surəsi, 72)

Cənnətin ən gözəl yerində otaqlar

Onlar səbir etmələrinə qarşılıq (cənnətin ən gözdə yerində) otaqlarla mükafatlandırılırlar və orada sağlamlıq diləyi və salamlarla qarşılanırlar. (Furqan surəsi, 75)

Bağçalar

Həqiqət budur ki, müttəqilər üçün bir qurtuluş və xoşbəxtlik vardır.

Nə qədər bağçalar və üzüm bağları. (Nəbə surəsi, 31–32)

Beləcə iman edib saleh əməllərdə olanlar; artıq onlar bir cənnət bağçasında sevinc içində qarşılanırlar. (Rum surəsi, 15)

...İman edib saleh əməllərdə olanlar isə, cənnət bağçalarındadırlar. Rəbləri qatında hər dilədikləri onlarındır. Böyük fəzl (nemət və üstünlük) budur. (Şura surəsi, 22)

Otaqlar

Otaqlar içində qorunmuş huri qadınlar. (Rəhman surəsi, 72)

Taxtlar

Orada taxtlar üzərində söykənib–dirsəklənmişlər. Orada nə (yandırıcı) bir günəş və nə də dondurucu bir soyuq görərlər. (İnsan surəsi, 13)

Həqiqət budur ki, bu gün cənnət xalqı, sevinc və xoşbəxtlik dolu bir məşğuliyyət içindədirlər. Özləri və yoldaşları, kölgəliklərdə, taxtlar üzərində söykənmişlər. Orada təptəzə–meyvələr onların və istək duyduqları hər şey onlarındır. (Yasin surəsi, 55–57)

Diqqətlə düzölmüş taxtlar üzərində söykənmişlərdir və Biz onları iri–ceyran gözlü hurilərlə evləndirmişik. (Tur surəsi, 20)

Taxtlar üzərində baxıb–seyr etməkdədirlər. (Mutəffifin surəsi, 23)

Onların sinələrində kindən (nə varsa bütününü) sıyırıb–çəkdik, qardaşlar olaraq taxtlar üzərində qarşı–qarşıyıdılar. (Hicr surəsi, 47)

Onlar; altından çaylar axan Ədn cənnətləri onlarıdır, orada qızıl bilərziklərlə bəzənərlər, yüngül ipəkdən və ağır işlənmiş atlasdan yaşıl paltarlar geyərlər və taxtlar üzərində qurulub–söykənərək dirsəklənərlər. (Bu,) Nə gözəl savab və nə gözəl dəstəkdir. (Kəhf surəsi, 31)

Özləri və yoldaşları, kölgəliklərdə, taxtlar üzərində söykənmişlərdir. (Yasin surəsi, 56)

Orada yüksəklərdə qurulmuş, taxtlar da vardır; (Ğaşiyyə surəsi, 13)

Xüsusi işlənmiş ləl–cəvahirat taxtlar üzərindədir. (Vaqiə surəsi, 15)

Qədəhlər

Müxtəlif–meyvələr. Onlar ikram görənəldir. Nemətlərlə təchiz edilmiş (naim) cənnətlərdə. Bir–birlərinə qarşı, taxtlar üzərində (oturlar). Qaynaqdan (doldurulmuş) qədəhlərlə ətraflarında gəzilər. Dümağ; içənlərə ləzzət (verən bir içki). Onda nə bir narahatlıq vardır, nə də özlərindən gedib ağılları başdan çıxmaz. (Saffat surəsi, 42–47)

Qaynağından (doldurulmuş) testilər, ibriqlər və qədəhlər, (Vaqiə surəsi, 18)

Şübhəsiz ki, yaxşılar (əbrar), qarışığı kafur olan bir qədəhdən içərlər. (İnsan surəsi, 5)

Orada onlara bir qədəh içirilər ki, qarışığı zəncəfildir. (İnsan surəsi, 17)

Qızıl nimçələr, bardaqlar və badələr

"Onların ətrafında qızıl nimçələr və badələrlə gəzilər; orada nəfslərin arzu etdiyi və gözlərin ləzzət (zövq) aldığı hər şey vardır və siz orada müddətsiz qalacaqsınız." (Zuxruf surəsi, 71)

Qaynağından (doldurulmuş) badələr, bardaqlar və qədəhlər, (Vaqiə surəsi, 18)

Ağır işlənmiş atlasdan yataqlar

Astarları, ağır işlənmiş atlasdan yataqlar üzərində söykənərlər. İki cənnətin də meyvə–yığması (ordakılara) yaxın (asan)dır. (Rəhman surəsi, 54)

Təaccüblü gözəllikdəki yastıqlar və döşəklər

Yaşıl yastıqlara və təaccüblü gözəllikdəki döşəklərə söykənərlər. (Rəhman surəsi, 76)

Cərgə–cərgə yastıqlar və sərilməmiş döşəklər. (Gaşiyə surəsi, 15–16)

Ən gözəl geyimlər

Onlar; altından çaylar axan Ədn cənnətləri onlarıdır, orada qızıl bilərziklərlə bəzənərlər, yüngül ipəkdən və ağır işlənmiş atlasdan yaşıl paltarlar geyərlər və taxtlar üzərində qurulub–dirsəklənərlər. (Bu,) Nə gözəl savab və nə gözəl dəstəkdir. (Kəhf surəsi, 31)

Heç şübhəsiz Allah, iman edənləri və saleh əməllərdə olanlara altından çaylar axan cənnətlərə soxar, orada qızıldan bilərziklərlə və incilərlə bəzənərlər; ordakı paltarları ipək(dən)dir. (Həcc surəsi, 23)

Qızıl, inci, ipək, atlas və müxtəlif ləl–cəvahiratlar

Onlar; altından çaylar axan Ədn cənnətləri onlarıdır, orada qızıl bilərziklərlə bəzənərlər, yüngül ipəkdən və ağır işlənmiş atlasdan yaşıl paltarlar geyərlər və taxtlar üzərində qurulub–dirsəklənərlər. (Bu,) Nə gözəl savab və nə gözəl dəstəkdir. (Kəhf surəsi, 31)

Heç şübhəsiz Allah, iman edənləri və saleh əməllərdə olanları altından çaylar axan cənnətlərə salar, orada qızıldan bilərziklərlə və incilərlə bəzənərlər; ordakı paltarları ipək(dən)dir. (Həcc surəsi, 23)

Bir çoxu keçmiş (ümmət)lərdən, bir azı da sonrakılardandır. Xüsusiyə işlənmiş ləl-cəvahirat taxtlar üzərindədirlər. Qarşılıqlı söykənmişlərdir. Ətraflarında ölümsüzlüyə çatmış gənclər gəzərlər; Çəşmə şərabı ilə dolu badələr, bardaqlar və qədəhlər, bundan başları ağrımaz və məst olmazlar. Arzulayıb-seçəcəkləri meyvələr, canlarının çəkdiyi quş əti və iri gözlü hurilər, Sanki gizli incilər kimi; Etdiklərinə bir qarşılıq olmaq üzrə (onlara təqdim edilər); Orada, nə axmaq və boş bir söz eşidərlər, nə günaha səbəb olan söhbət. Yalnız bir söz (eşidərlər:) "Salam, salam." "Əshabi And", nə (mübarəkdir o) "Əshabi And." Yüklü budaqları bükülmüş albalı (ağacları), Üst-üstə düzülmüş meyvələri sallanmış banan ağacları, Yayılıb-uzanmış kölgələr, Dayanmadan axan su(lar); və (daha) bir çox meyvələr arasında, Kəsilib-azalmayan və qadağan edilməyən (meyvələr) Yüksəklərə-qurulmuş döşəklər (sidrlər). (Vaqiə surəsi, 13-34)

Yüngül ipəkdən və ağır işlənmiş atlasdan (paltarlar) geyinərlər, qarşılıqlı (otururlar). (Duxan surəsi, 53)

Qızıl və gümüş bilərziklər

Heç şübhəsiz Allah, iman edənləri və saleh əməllərdə olanları altından çaylar axan cənnətlərə yerləşdirər, orada qızıldan bilərziklərlə və incilərlə bəzənərlər; ordakı paltarları ipək(dən)dir. (Həcc surəsi, 23)

Ədn cənnətləri (onlarıdır); oraya girərlər, orada qızıldan bilərziklərlə və incilərlə bəzənərlər və orada onların paltarları ipək(dən)dir. (Fatir surəsi, 33)

Onlar; altından çaylar axan Ədn cənnətləri onlarıdır, orada qızıl bilərziklərlə bəzənərlər, yüngül ipəkdən və ağır işlənmiş atlasdan yaşıl paltarlar geyərlər və taxtlar üzərində qurulub-dirsəklənərlər. (Bu,) Nə gözəl savab və nə gözəl dəstəkdir. (Kəhf surəsi, 31)

Onların üzərində yüngül ipək və ağır işlənmiş atlasdan yaşıl paltarlar vardır. Gümüşdən bilərziklərlə bəzənmişlərdir. Rəbləri onlara tərtəmiz bir şərab içirmişdir. (İnsan surəsi, 21)

Arzulayıb seçəcəkləri meyvələr

Arzulayıb seçəcəkləri meyvələr, (Vaqiə surəsi, 20)

Orada təhlükəsizlik içində hər cür meyvəni istəyirlər; (Duxan surəsi, 55)

Və (daha) bir çox meyvələr arasında, (Vaqiə surəsi, 32)

İçində söykənərək dirsəklənmişdirlər; orada bir çox meyvə və şərab istəyirlər. (Sad surəsi, 51)

Onlara, istəyib arzuladıqları meyvələrdən və ətdən bol bol verdik. (Tur surəsi, 22)

Müxtəlif meyvələr. Onlar ikram görənlərdir. (Saffat surəsi, 42)

İçlərində (hər növdən) meyvə, bənzərsiz xurma və bənzərsiz nar vardır. (Rəhman surəsi, 68)

İçlərində (hər növdən) meyvə, bənzərsiz xurma və bənzərsiz nar vardır. (Rəhman surəsi, 68)

Yüklü budaqları bükülmüş albalı (ağacları), (Vaqiə surəsi, 28)

Üst-üstə yığılmış meyvələri sallanmış banan ağacları, (Vaqiə surəsi, 29)

Yığılması asan meyvələr

(Meyvələrin) Kölgələri onlara çox yaxın və yığılmaları asanlaşdırılmışdır (İnsan surəsi, 14)

Astarları, ağır işlənmiş atlasdan yataqlar üzərində söykənərlər. iki cənnətin də meyvələrinin yığılması (ordakılara) yaxın (asan)dır. (Rəhman surəsi, 54)

Yığılacaq (meyvə və bənzərsiz məhsul)ları çox yaxındır. (Haqqə surəsi, 23)

Yemişləri davamlıdır

Təqva sahiblərinə vəd edilən cənnət; onun altından çaylar axar, yemişləri və kölgəlikləri davamlıdır. Bu qorxub-çəkinənlərin (xoşbəxt) sonudur, inkar edənlərin sonu isə atəşdir. (Rəd surəsi, 35)

Təptəzə meyvələr

Orada təptəzə meyvələr və istədikləri hər şey onlarındır. (Yasin surəsi, 57)

İçənlərə ləzzət verən bir içki

Dümağ; içənlərə ləzzət (verən bir içki). (Saffat surəsi, 46)

Onlar orada bir-birinə şərab dolu badə uzadacaqlar. Bu şərab onları nə boşboğazlığa, nə də günaha təhrik etməz. (Tur surəsi, 23)

Qaynaqdan (doldurulmuş) qədəhlərlə ətraflarında gəzilər. (Saffat surəsi, 45)

Onda nə bir narahatlıq vardır, nə də özlərindən keçib, ağıllarını itirərlər. (Saffat surəsi, 47)

Ki bundan nə başlarını bir ağrı, nə də özlərindən keçib ağıllarını itirərlər. (Vaqiə surəsi, 19)

Şübhəsiz ki yaxşılar (əbrar), qarışıqı kafur olan bir qədəhdən içərlər. Allahın qullarının özündən içdikləri bir qaynaq; onu fişqırtdıqca fişqırdıb axıdarlar. (İnsan surəsi, 5–6)

Pozulmayan, dadı dəyişməyən nemətlər

Təqva sahiblərinə vəd edilən cənnətin nümunəsi (budur): İçində pozulmayan sudan çaylar, dadı dəyişməyən süddən çaylar, içənlər üçün ləzzət verən şərəbdən çaylar və süzmə baldan çaylar vardır və orada onlar üçün meyvələrin hər cüründən və Rəblərindən bir bağıqlama vardır. Heç (belə mükafatlanan bir adam), atəşin içində əbədi olaraq qalan və bağırsaqlarını parça–parça qoparan qaynar sudan içirilən kəslər kimi olarmı? (Muhəmməd surəsi, 15)

Quran əxlaqında yaşanacaq gözəlliklər

Quran əxlaqının hakim olacağı bir cəmiyyətdə yaşanan gözəllikləri anlamaq bilmək üçün əvvəl əksinə vəziyyətlərdə yaşanan korlanmaları araşdırmaq lazımdır. İslam əxlaqının yaşanmadığı cəmiyyətlərdə insanlar hər cür əxlaqsızlığa açıq vəziyyətə gəlirlər. Dindar bir insanın əxlaqsızlıqdan çəkinməsinin səbəbi Allahdan qorxması, Allahın gizlinin gizlisini bildiyini bilməsi və axirət günündə bütün edib etdiklərindən sorğuya çəkiləcəyinin şüurunda olmasıdır. Bu səbəblə hər hansı bir pis əxlaq nümunəsini göstərməz, sui–istifadə etməz, yalan danışmaz, insanların canına qəsd etməz, rüşvət almaz...

Amma dinsiz bir insan bütün bu əxlaqsızlıqları asanlıqla edə bilər. Əgər bir insan Allahdan qorxmursa, o adamdan hər şey gözlənilə bilər, çünki onu maneə törədə biləcək, vicdanını hərəkətə keçirə biləcək hər hansı bir güc yoxdur. Dinsiz bir cəmiyyətdə hər cür əxlaqsızlıq qanuni görünə bilər. Allahdan qorxan bir adam isə şərtlər və mühit nə olursa, olsun ədalətdən, incə düşüncəsindən, səbrindən, dürüstlüyündən, gözəl əxlaqından kənara çıxmaz. Allah Quran əxlaqını yaşayan kəsləri bu şəkildə təsvir edir:

Onlar Allahın əhdini yerinə yetirərlər və verdikləri qəti sözü pozmazlar və onlar Allahın çatdırılmasını əmr etdiyi şeyi çatdırırlar. Rəblərindən içləri hörmət ilə titrəyər, pis hesabdan qorxarlar və onlar Rəblərinin üzünü (məmnuniyyətini) istəyərək səbr edərlər, namazı doğru qılar, özlərinə ruzi olaraq verdiklərimizdən gizli və açıq sədəqə verərlər və pislili yaxşıqla dəf edərlər. Onlar, bu yurdun (dünyanın gözəl) nəticəsi (axirət xoşbəxtliyi) onlar üçündür. (Rad surəsi, 20–22)

Quran əxlaqının yaşanmadığı cəmiyyətlərdə ən çox diqqəti çəkən şey əxlaqi mövzularda yaşanacaq sürətli pozulmalardır. Belə cəmiyyətlərdə ailə həyatında, iqtisadi həyatda, siyasətdə, insan əlaqələrində çox sürətli bir degenerasiya yaşanır. Çünki Allah qorxusunun olmadığı bir həyatda hər hansı bir sərhəd, qayda

yoxdur. Sərhədlər nəfsin zövq və ehtiraslarına görə təyin olunur. Bu degenerasiyanın təbii ki, bir nəticəsi olaraq ailə quruluşunda görülən pozulmalarla, cəmiyyətin təməl quruluşunda çöküntülər özünü göstərir. Məsələn, bir millətin təməl ünsürü olan ailə quruluşunun pozulması cəmiyyətin bütün seqmentlərinə təsir edir. Hörmət, sevgi və mərhəmət duyğuları yerini öz egoist istəklərinə seçməyə, öz mənfəətini güdməyə, başqalarının haqqına təcavüz etməyə buraxar. Ehtiyac içində olanlara kimsə kömək etmər, zənginlər yalnız öz mallarını artırmağa çalışıb, insani dəyərləri tamamilə gözərdi edirlər.

İnanan insanlardan ibarət olan bir cəmiyyətdə isə insanlara kömək etmək, fədakarlıqda olmaq təriflənən və tövsiyə edilən bir mömin əxlaqıdır. Müsəlman ehtiyac içində olana sevdiyi şeylərdən sədəqə kimi verər və bunun qarşılığını da yalnız Rəbbindən gözləyər:

Həqiqətən Allahın Kitabını oxuyanlar, namazı dümdüz qırlarlar və özlərinə ruzi olaraq verdiklərimizdən gizli və açıq şəkildə sədəqə verərlər; qəti olaraq zərəre uğramayacaq bir ticarəti ümid edə bilərlər. (Fatir surəsi, 29)

Quran əxlaqının yaşanmadığı cəmiyyətlərdə kimsə kimsənin yaxşılığını, sağlamlığını, rahatını, təhlükəsizliyini düşünməz. Hər kəs egoistcə özünü düşünər; məqsəd daha çox pul qazanmaq, daha çox gəlir əldə etmək, daha çox mal əldə etməkdir. Belə bir insan ətrafında yaşayanları görməzlikdən gəlir. Aclıq içində olanları görüncə onlara kömək etmək ağılından keçməz, israf etməyə davam edir. Haqsız qazanc təmin etdiyində zərəre çəkmiş etdiyi kəslərin fərqinə varar, amma bu onu etdiyi işdən imtina etdirməz. İnsanlar ancaq bir gəlir qarşılığında bir-birlərinə yaxşı davranırlar.

Oğurluğun, rüşvətin, intiharların, sui-istifadələrin, ictimai ədalətsizliyin mənşəyində də Quran əxlaqının yaşanmaması durur. Halbuki, Quran əxlaqına sahib olan adam hər vəziyyətdə ədalətli davranar, davamlı yaxşı işlər edib, Allahın razılığını və sonsuz axirət yurdunu qazanmağı istər. Ayrıca belə üstün bir əxlaqa sahib olan insanların yaşadığı cəmiyyətdə də ədalət hər şərtdə tətbiq olunur.

Yaxınlaşmaqda olan bu müqəddəs dövrdə ədaləti tətbiq edəcək, Quran əxlaqını bütün incəlikləriylə yaşayacaq və insanlara təbliğ edəcək üstün əxlaqlı insanlar olacaqdır. Qızıl dövrdə bütün insanların çox böyük bir dinclik, mühafizə və rahatlıq içində yaşayacaqları mühitin ən əhəmiyyətli səbəblərindən biri müsəlmanların gözəl əxlaqıdır. Bolluq, bərəkət və zənginlik çox yüksək bir

səviyyəyə çatacaq, ehtiyac içində kimsə qalmayacaq, həyatın hər anında çox həssas bir ədalət, insanlar arasında çox böyük bir bərabərlik yaşanacaqdır.

Qızıl dövrdə ədalət

Peyğəmbərimizin hədislərində bildirildiyinə görə Qızıl dövrün əvvəlində cəmiyyətdə çox böyük bir pozulma və ədalətsizlik hökm sürəcəkdir. Oğurluq, saxtakarlıq, fırıldaqçılıq çox artacaq, ehtiyac içində olan güdölməyəcək, yalnız çox kiçik bir zümrə bolluq içində yaşayacaqdır. Quran əxlaqının hakim olduğu dövrdə, yəni Qızıl dövrdə isə cəmiyyətin hər seqmentində həqiqi mənada ədalət, dinclik və mühafizə dolu bir mühit olacaqdır. Yaşanan bu ədalət dolu mühitin bir nəticəsi olaraq insanlar heç bir saxtakarlığa, pisliliyə, haram hərəkətlərə də yanaşmayacaqlar. Çox böyük bir dinclik və güvən təmin ediləcəkdir. Axırsamanda yaşanacaq ədalət dolu mühitdən hədislərdə bu şəkildə bəhs edilir:

*"... Yer üzünü zülm və işgəncə ilə dolduğu kimi onu düzgünlük və ədalətlə doldurur."*18

Yer üzünü, zülm və işgəncə yerinə ədalətlə dolacaqdır. 19

*... Dünya ədalət və haqqın yerini tapması ilə dolar...*20

Ədalət o qədər bol olacaq ki, zorla mal alınan hər mal sahibinə geri verildiyi kimi, bir insanın başqasına aid olub, dışında qalmış bir şey belə sahibinə qaytarılacaqdır... Yer üzünü təhlükəsizliklə dolacaq və hətta bir neçə qadın, yanlarında heç kişi olmadan, rahatlıqla, həccə gedəcəkdir. 21

Malı bərabər bir şəkildə insanlara paylayacaqdır. Onun ədaləti hər yeri örtəcəkdir. Zülmə dolan dünya o gəldikdən sonra ədalətlə dolub daşacaqdır... Hz. Mehdiyin dövründə ədalət o qədər bol olacaq ki, zorla alınan hər mal sahibinə geri verildiyi kimi, bir insanın başqasına aid olub, dışında qalmış bir şey belə sahibinə qaytarılacaqdır... Yer üzünü təhlükəsizliklə dolacaq və hətta bir neçə qadın, yanlarında heç kişi olmadan, rahatlıqla, həccə gedəcəkdir. 22

Allah ədaləti əmr edir

Ey iman gətirənlər! Şahidliyiniz özünüzdən və ya valideynlərin, ya da yaxın qohumların əleyhinə olsa belə, Allah şahidləri olub ədaləti qoruyun. Əleyhinə

şahidlik edəcəyiniz şəxslərin varlı və ya kasıb olmasından asılı olmayaraq Allah onların hər ikisinə daha yaxındır. Arzularınıza uyaraq haqdan uzaqlaşmayın! Əgər siz yalan danışsanız və ya həqiqəti deməkdən boyun qaçırsanız, bilin ki, Allah nə etdiklərinizdən xəbərdardır. (Nisa surəsi, 135)

Yuxarıdakı ayədə bildirildiyi kimi Allah möminlərə həmişə ədalətli olmalarını əmr etmişdir. Quran əxlaqının hakim olduğu bir dövrdə də bu səbəblə ədalət, inananlar tərəfindən tam mənasıyla yaşanacaqdır. Bütün insanların hər cür imkandan faydalanması təmin ediləcək, istəyəne istədikləri misliylə veriləcək, ehtiyac içində olan qorunub, mühafizə ediləcəkdir. Buna görə də insanlar Quran əxlaqına uyğun gəlməyən heç bir davranışda olmayacaq, haqsızlıq, zülm tamamilə ortadan qalxacaqdır.

Qızıl dövrdə Qurandakı hər ayə çox dəqiqliklə tətbiq olunacaq, bunun nəticəsində də cənnət bənzəri, dinclik, sülh və gözəllik dolu bir mühit meydana gələcəkdir. Bu mühitdə yaşayan bir müsəlmanın ən əhəmiyyətli xüsusiyyətlərindən biri isə hər vəziyyət və şərtə ədaləti dəstək olması, insanların ədalət içində yaşamaları üçün səy sərf etməsi və özünün də bu mövzuda heç bir zaman vaz keçməməyidir. Quran əxlaqının yaşandığı bir cəmiyyətdə həyatın hər anında ədalət bərpə olunacaqdır. Heç bir insanın haqsızlığa uğramasına, əməyinin qarşılığını almamasına, səfalət içində yaşamasına, maddi çətinlik çəkməsinə icazə verilməyəcəkdir. Heç bir insandan edə biləcəyindən çoxu istənməyəcək, bununla yanaşı hər cür asanlıq və imkan da təmin ediləcəkdir. Quranda iman edən qulların insanlar arasında hər vaxt üçün haqq və ədalətlə hökm etmələrini əmr edən ayələrdən bəziləri bu şəkildədir:

Şübhəsiz Allah, ədaləti, lütfkarlığı, yaxınlara verməyi əmr edər; çirkin utanmazlıqlardan, pisliklərdən və zorbalıqlardan çəkindirər. Sizə öyüd verilməkdədir, ümid edilər ki öyüd alıb düşünərsiniz. (Nəhl surəsi, 90)

Şübhəsiz Allah, sizə əmanətləri əhlinə (sahiblərinə) təslim etmənizi və insanlar arasında hökm etdiyinizdə ədalətlə hökm etmənizi əmr edir... (Nisa surəsi, 58)

Yaratdıqlarımızdan, haqqa yönələn və onunla ədaləti edən (tətbiq edən) bir ümmət vardır. (Əraf surəsi, 181)

Ey iman edənlər, ədalətli şahidlər olaraq, Allah üçün, haqqa dəstək olun. Bir birliyə olan kininiz, sizi ədalətdən saxlamasın. Ədalətli olun. O, təqvaya daha yaxındır... (Maidə surəsi, 8)

İndiki vaxtda dünya üzərində çox böyük bir ədalətsizlik və insanlar arasında bərabər olmayan bir sıra problem yaşanır. Aclıqdan ölənlər uşaqlar, ya da tək bir çörək üçün bir-birlərini öldürməyə çalışan insanların görünüşü ağla dərhal ictimai ədaləti gətirir. Dünyanın ən zəngin 200 adamının sərvətlərinin 2.5 milyard insanın sərvətinə bərabər gəlməsi, dünya üzərində yaşanan ədalətsiz sistemin ən açıq göstəricisidir. Bu insanlar hələ sərvətlərinə sərvət qatmaqla məşğul olarkən, ağıllarından bir an belə bu insanlara kömək etmək keçməməkdədir. Sırf zövq və pozğunluq üçün xərclənən ya da məqsədsiz olaraq yığılıb yığılan pullar, bəlkə də aclıqdan ölənlər yüz minlər üçün bir çıxış yolu, qurtuluş ümidi ola biləcəklər, bu insanlardan üz çevrilmişdir. Allah ayələrində yoxsullara, ehtiyac içində olanlara kömək etməyən bu insan xarakterini bu şəkildə izah edir:

Xeyr; əksinə, siz yetimə ikram etmirsiniz. Yoxsula yedirmək üçün bir-birinizi təşviq etmirsiniz. Mirası, sərhəd tanımaz (halal, haram aldırılmaz) bir tərzdə yeyirsiniz. Malı bir yığma ehtirası və ehtirasıyla sevirsiniz. (Fəcr surəsi, 17–20)

Bunlar egoizm, öz mənfəətlərini düşünmə, köməkləşmə və həmrəylik duyğularının yox olması kimi əxlaqi pozulmaların nəticələridir. Bu vəziyyətdə də yenə tək həll Quran əxlaqının cəmiyyətlərdə məşhur şəkildə yaşanması olacaq. Çünki Quranda təsvir edilən əxlaqa sahib insanlar, ədalətli, şəfqətli, mərhəmətli, ehtiyac içində olana kömək edən kəslərdir və ancaq belə bir əxlaqa sahib olan insanların varlığıyla yer üzündə ədalət, bolluq və bərəkətli bir həyat reallaşa bilər.

Quranda insanlar arasındakı ictimai ədalətin təmin edilməsinə istiqamətli tövsiyələrin olduğu ayələrdən bəziləri bunlardır:

Sevdiyiniz şeylərdən sədəqə verənə qədər əsla yaxşılığa çata bilməzsiniz. Hər nəyi sədəqə versəniz, şübhəsiz Allah onu bilər. (Ali-İmran surəsi, 92)

Qızılı və gümüşü yığıb da Allah yolunda xərcləməyənlər... Onlara ağır bir əzabı müjdələ. (Tövbə surəsi, 34)

Ey iman edənlər, qazandıqlarınızın yaxşı olanından və sizin üçün yerdən bitirdiklərimizdən sədəqə verin. Özünüzün göz yummadan ala bilməyəcəyiniz xeyli şeyləri verməyə cəhd etməyin və bilin ki, şübhəsiz Allah, heç bir şeyə ehtiyacı olmayandır, təriflənməyə layiq olandır. (Bəqərə surəsi, 267)

Sədəqələri açıqda versəniz nə yaxşı; lakin gizləyib kasıblara versəniz bu, sizin üçün daha xeyirlidir. O, günahlarınızdan bir qisimini bağışlayar. Allah, etdiklərinizdən xəbəri olandır. (Bəqərə surəsi, 271)

Və onlar–Rəblərinin yüzünü (məmnuniyyətini) istəyərək səbr edərlər, namazı dümdüz edərlər, özlərinə ruzi olaraq verdiklərimizdən gizli və açıq şəkildə sədəqə verərlər və pisliyi yaxşıılıqla dəf edərlər. Onlar, bu yurdun (dünyanın gözəl) nəticəsi (axirət xoşbəxtliyi) onlar üçündür. (Rəd surəsi, 22)

O müttəqilər ki, bolluq zamanı da, qıtlıq zamanı da mallarından Allah yolunda xərcləyir, qəzəblərini boğur və insanları bağışlayırlar. Allah yaxşı iş görənləri sevir. (Ali–İmran surəsi, 134)

(Sədəqələr) Özlərini Allah yolunda həsr edən kasıblar üçündür ki, onlar, yer üzündə gəzməyə güc çatdıra bilməzlər. İffətlərindən ötəri bilməyən onları zəngin sanar. (Amma) Sən onları üzlərindən tanıyarsan. Üzsüzlük edərək insanlardan istəməzlər. Xeyrdən hər nəyi sədəqə versəniz, şübhəsiz Allah onu bilər. (Bəqərə surəsi, 273)

Əgər (borclu) çətinlik içindədirsə, ona əlverişli bir zamana qədər müddət (verin). (Borcu) Sədəqə olaraq bağışlamanız isə, sizin üçün daha xeyirlidir; əgər bilsəniz. (Bəqərə surəsi, 280)

Özləri, ona duyduqları sevgiyə baxmayaraq yeməyi, yoxsula, yetimə və əsirə yedirərlər. "Biz sizə, ancaq Allahın üzü (razılığı) üçün yediririk; sizdən nə bir qarşılıq istəyirik, nə bir təşəkkür." (İnsan surəsi, 8–9)

"Yetimi itələyib–qaxan, yoxsulu doyurmağı təşviq etməyən odur." (Maun surəsi, 2–3)

Sizə nə olur ki, Allah yolunda infak etmirsiniz? Halbuki göylərin və yerin mirası Allahındır. İcinizdən, fəthdən əvvəl infak edən və döyüşənlər (başqasıyla) bir olmaz. İşdə onlar, dərəcə olaraq sonradan infaq edən və döyüşənlərdən daha böyükdür. Allah, hər birinə ən gözəl olanı vəd etmişdir. Allah, etdiklərinizdən xəbərdardır. (Hədid surəsi, 10)

Qızıl dövr Allahın bütün bu əmrlərinin əskiksiz olaraq yerinə yetirildiyi, ədalətin, fədakarlığın, köməksevərliyin ən sıx olaraq yaşandığı, müqəddəs bir dövr olacaq. Bu müqəddəs dövrdə malı olan asanlıqla ehtiyacı olana verəcək, hər kəs bir-birinin rahatlığını, rifahını və rahatlığını düşünəcəkdir. Bu paylaşmanın sonunda hər kəs bərabər rifah səviyyəsinə çatacaq, aclıq, səfalət kimi bir çox problem özbaşına həll ediləcəkdir.

Qızıl dövrdə cəmiyyət həyatı və dövlətə hörmət

Qızıl Dövrdə yaşanacaq olan bütün bolluq, texnoloji inkişaf və sənətdə olan gözəlliklərin yanında cəmiyyət həyatı da son dərəcə dinc olacaq. Allah, iman edən və dininə yönələn insanlara, o dövrə qədər görülməmiş gözəllikdə bir həyat təqdim edəcək. Çünki Allah Quranda gözəllik edən, Quran əxlaqına uyğun gələn qullarına gözəllik vəd etmişdir:

Allah əmin-amanlıq yurduna (Cənnətə) çağırır və istədiyini doğru yola yönəldir. Yaxşı iş görənlər üçün ən yaxşısı (Cənnət) və bundan da üstünü (Allahu görmək) vardır. Onların üzünü nə bir qubar, nə də bir zillət bürüyər. Onlar Cənnət sakinləridirlər və orada əbədi qalacaqlar. (Yunis surəsi, 25–26)

Yuxarıdakı ayədə "gözəllik edən" insanlara vəd edilən "əmin-amanlıq yurdu" Qızıl dövrdə tam mənasıyla yaşanacaqdır. Belə bir həyatı təmin edən ən əhəmiyyətli faktor isə şübhəsiz Quran əxlaqının əskiksiz olaraq tətbiq olunması olacaqdır.

Bəs bu dinclik və sükunət mühiti necə təmin ediləcəkdir?

Bilindiği kimi bir cəmiyyətdə dinclik və sükunət, o cəmiyyətdəki insanların dövlətə və onun bütün vahidlərinə göstərdikləri itaət, hörmət və etibarla təmin edilə bilər. Quranda isə "itaət" məqbul bir əxlaq xüsusiyyəti olaraq təşviq edilir. Allah müsəlmanlara bir çox ayəsiylə itaəti əmr edir. Bu səbəbdən Qurana uyğun

gələn insanların yaşadığı bir cəmiyyət həyatı eyni zamanda da, dövlətə itaətin və hörmətinin ən yüksək dərəcədə yaşandığı bir mühitdir.

Bundan əlavə Allah Quranda insanları "təxribatçılıqdan" da məhrum etmişdir. Bu mövzuyla əlaqədar bir çox ayə vardır:

...Allahın verdiyi ruzidən yeyin, üçün və yer üzündə fitnə (fəsad) edərək qarışıqlıq çıxarmayın. (Bəqərə surəsi, 60)

O, dönüb getdikdə yer üzündə fitnə–fəsad törətməyə, əkinləri və nəsilləri məhv etməyə çalışar. Allah isə fitnə–fəsadı sevmir. (Bəqərə surəsi, 205)

Nizama qoyulması (islah)ından sonra yer üzündə fitnə (fəsad) çıxarmayın; Ona qorxaraq və ümid daşıyaraq dua edin. Doğrusu Allahın rəhməti yaxşılıq edənlərə çox yaxındır. (Əraf surəsi, 56)

...Ölçünü və tərəzini tam əməl edin, insanların (haqqları olan mallarını) əşyasını dəyərindən salıb–azaltmayın və nizama (islah) qoyulmasından sonra yer üzündə fitnə (fəsad) çıxarmayın. Bu sizin üçün daha xeyirlidir, əgər inanırsınızsa." "Ona iman edənləri təhdid edərək, Allahın yolundan saxlamaq üçün və onda ayrılıq axtararaq (belə) hər yolun (başını) kəsib–oturmayın. Xatırlayın ki siz azlıqda (və gücsüz) ikən O, sizi çoxaltdı. Fitnə çıxaranların necə bir sona uğradıqlarına bir baxın." (Əraf surəsi, 85–86)

Allaha verdikləri sözü, onu qəti olaraq təsdiqlədikdən sonra pozanlar, Allahın çatdırılmasını əmr etdiyi şeyi kəsib–qoparanlar və yer üzündə fitnə çıxaranlar; onlar, lənət onlar üçündür və yurdun pis olanı da onlar üçündür. (Rad surəsi, 25)

Allahın sənə verdiyi ilə Axirət yurduna can at. Dünyadakı nəсібini də unutma. Allah sənə yaxşılıq etdiyi kimi, sən də başqalarına yaxşılıq et. Yer üzündə fitnə–fəsad törətməyə çalışma. Şübhəsiz ki, Allah fitnə–fəsad törədənləri sevmir". (Qəsəs surəsi, 77)

Müsəlmanlar Allahın yuxarıdakı ayələrindəki əmri gərəyi yer üzündə qarışıqlıq çıxarmaqdan, çətin, qarışıqlıq dolu mühitlər yaratmaqdan şiddətlə çəkinərlər və Quran əxlaqına uyğun dinclik və sükunət dolu, etidalli, xoşgörüşlü, hər vaxt

problemləri həll etmə axtarışı içində olan, hadisələri qızıqdırmayan əksinə hər vaxt uzlaşdırıcı istiqamətdə olan bir tutum sərgilərlər.

Qızıl dövrdə yaşanacaq həyat da Quranın bütün bu əməllərinə uyğun olaraq son dərəcə əmin-amanlıq və sağlamlıq dolu olacaqdır. İnsanlar dövlətə olan etibar və hörməti, onun vahidlərinə itaət edərək göstərəcəklərdir. Polisə və digər təhlükəsizlik güclərinə qızgın, tərs davranan, çətinlik yaradan insanlar olmayacaq. Əksinə, İslam əxlaqını yaşayan insanlar son dərəcə köməksevər və xoşgörümlü tutumlarıyla, təhlükəsizlik güclərinin yanında iştirak edəcək, onların işlərini asanlaşdıracaq şəkildə hərəkət edəcəklər. Bu əxlaqdakı insanların varlığı sayəsində dünyadan anarxiya, terror, qarışıqlıq, düşmənlik, şiddət tamamilə qalxacaq, insanlar heç görülməmiş, cənnət bənzəri bir mühitə qovuşacaqlar. İnsanlar arasında döyüşlər, mübahisə tamamilə qalxacaqdır. İnsanlar küçələrə rahatca çıxa biləcək, gecə gündüz güvən içində hər yerdə gəzə biləcəklərdir.

Hədəslərdə, o dövrdə heç qan tökülməyəcəyi, heç bir qarışıqlıq və narahatlıq yaranmayacağı bir neçə dəfə vurğulanır:

Naim ibn Hammad, Əbu Səid əl-Xudridən nəql etdi; Peyğəmbərimiz buyurdu ki:

Onun zamanında yuxuda olan oyandırılmaz və bir damla qan belə axıdılmaz.
23

Onun zamanında nə bir kimsə yuxusundan oyandırılacaq, nə də bir kimsənin burnu qanayacaq. 24

Həmçinin, o dövrdə insanların mülayim və itaətli davranışları sayəsində dövlət rəhbərliyi də çox rahatlayacaqdır. Dünya ehtirası, dolanışıq çətinliyi kimi mövzular qalxdığı və insanlara Allah qorxusu təlqin edildiyi üçün oğurluq, fırıldaqçılıq kimi hadisələr yaşanmayacaq. Xalq araşdırmaya, doğrunu öyrənib buna görə hərəkət etməyə istiqamətləndiriləcəyi üçün ani təsirlərin meydana gəlməsi də mümkün olmayacaqdır. Bu şəkildə dövlət, anarxiya, terror, fitnəkarlıq, cinayət, fırıldaqçılıq və bunlar kimi hadisələrlə məşğul olmaq məcburiyyətində qalmayacağı üçün daxildə və xaricdə ölkənin inkişafı və güclənməsi üçün çalışa biləcəkdir.

Qızıl dövrdə meydana gələcək bu münasib, müasir, ağıllı və mədəni İslam modeli bütün İslam dünyasına işıq tutacaqdır. Beləcə, əsrlərdir İslamı əhatə edən qatı dinçilik divarları yıxılacaq, həqiqi din bütün saflığı və sadəliyiylə yaşanacaqdır. İslam əxlaqını yaşayan cəmiyyətlər həm öz içlərindəki ictimai problemləri həll edəcək, həm də bu sayədə digər ölkələrə nümunə olacaqlar.

Axırzamanda din əslinə dönəcəkdir

Peyğəmbərimizin hədislərində Axırzamana istiqamətli bildirilən bir başqa xəbər isə İslamdan uzaq din anlayışının tamamilə aradan qalxmasıdır. Qızıl dövrdə Peyğəmbərimizdən sonra inkişaf edən bidətlərlə dolu İslam anlayışı tamamilə düzələcək və din əslinə dönəcəkdir. Hədislərdə bu mövzu ilə əlaqədar olaraq, Axırzamanda ləğv olunmayacaq bidətin qalmayacağı və "eyni peyğəmbər kimi dinin zərurətlərinin yerinə yetiriləcəyi" ifadə edilir. 25

Bilindiği kimi Peyğəmbərimizin və səhabələrin vəfatından sonra dinin içində Quran ilə tam zidd xurafatlar, ibadət şəkilləri soxulmuş, Rəsulullah adına saysız hədislər, hökmlər uydurulmuşdur və bunların bir çoxu günümüzə qədər gəlmişdir. Əsrlər sürən bu müddət içində səmimi müsəlmanlar bunları bacardığı qədər ayırd edərək, dinin əslini dəstək olmağa çalışdırsa da, bu gün İslam adından ortaya atılan bir çox mövzunun Quranda yerinin olmadığı açıq bir həqiqətdir.

Heç şübhəsiz, nəyin dinə uyğun olub nəyin olmadığı mövzusunda müraciət edilə biləcək tək qaynaq Qurandır. Bu səbəbdən Axırzamanda dinə sonradan əlavə edilmiş xurafatlar, Quran ölçü alınaraq, bir–bir tətbiqdən qaldırılacaq. Ancaq bu şəkildə həqiqi din ortaya çıxacaqdır.

Bu gün bir çox adam din olaraq atalarından, babalarından gördükləri İslam anlayışını mənimsəmiş vəziyyətdədir. Bir qisim dindarlar da, din əleyhdarları da İslam olaraq bu dini ölçü götürürlər. Halbuki, haqqında danışılan ənənəvi din anlayışının Qurandakı İslamla ziddiyyət təşkil edən bir çox istiqaməti vardır. Bu ənənəvi din anlayışı, əsassız əfsanələrdən, saysız batil inanc və mərasimlərə qədər uzanan çox xırdalığlara malikdir. Bu ənənənin təqibçilərindən din adına bir çox hekayə dinləmək mümkündür. Ancaq bu kəslərin ağızlarından Quran ayələri və onların hikmətlərinə istiqamətli tək söz belə çıxmaz. Bu gün xalq arasında dindar olaraq bilinən bir çox insanın Quran ayələri mövzusunda olduqca məlumatsız olması, vəziyyətin pis olduğunu ortaya qoyur. Çox təəssüf ki, bu kəslər Quranı rəhbər etmək yerinə, müəyyən bir ənənənin gətirdiyi qəlibləri əsas götürür. Belə olduqda Quran ayələri haqqında düşünmək, onlardakı hikmətləri anlamağa çalışmaq kimi bir qayğıları olmur, Qurandan uzaqlaşaraq xırdalıklar içində boğulurlar. Halbuki, Quranın gözərdi edildiyi bir mühitdə həqiqi mənada İslamın bilinməsi və yaşanması qeyri–mümkündür. Necə ki, Quranda bildirildiyinə görə, axirət günü Peyğəmbərimiz öz ümmətinin "Quranı tərək etdiyini" deyəcəkdir:

Və elçi dedi ki: "Rəbbim həqiqətən mənim qövmüm, bu Quranı tərک edilmiş (bir kitab) olaraq buraxdılar." (Furqan surəsi, 30)

Quranı buraxıb, ondan üz çevirənləri isə Allah belə xəbərdar edir:

Beləcə, olub–keçmiş əhvalatlardan sənə danışırıq. Artıq sənə Öz tərəfimizdən Zikr vermişik. Ondan üz döndərənlər Qiyamət günü ağır bir günah yükü daşıyacaqlar. Onlar bu vəziyyətdə əbədi qalacaqlar. Qiyamət günü onların daşıyacağı yük nə pis yük olacaqdır! (Taha surəsi, 99–101)

Bir çox insanın İslamdan uzaq olmasının ana səbəbi dinin olduğundan çox fərqli şəkildə təqdim edilməsidir. Bir çox adam bu ənənəyə söykənən dinin bir sıra məntiqsizliklərə söykənəndiyini, sayısız ziddiyyət ehtiva etdiyini fərq edə bilir, doğruların ortaya çıxarılmasını gözləyir. Necə ki, Allah Axırsamanda dini əslinə çevirəcək və Quran əxlaqını hakim edəcək. O dövr gələndə, insanların Allaha yaxınlaşmasını, Onun dinini yaşamasına maneə törədən bütün bu əyriliklərə son veriləcək, dinin əslində olmayan, sonradan əlavə edilmiş bir çox xurafat, inanc və ibadət şəkilləri İslamdan təmizlənəcək.

Qızıl dövrdə yaşanacaq çox əhəmiyyətli başqa bir hadisə, dinin əslinə çevirilməsində səmimi müsəlmanların səyidir. Bu dövrdə İslam aləmi içindəki ixtilaf, ayrılıqlar ortadan qalxacaq. İslam tarixinin ən böyük alimlərindən biri olan Muhyiddin Ərəbi "Fütühat–ül Məkkiyə" adlı əsərində bu mövzuda bu təsbiti bildirmişdir:

...dini peyğəmbərin zamanında olduğu kimi eynilə tətbiq edəcək. Yer üzündə məzhəbləri qaldıracaqdır. Xalis həqiqi dindən başqa heç bir məzhəb qalmayacaqdır. 26

İçində olduğumuz dövrdə müsəlmanların ən fundamental mövzularda belə ixtilafa düşdükləri açıq bir həqiqətdir. Quranda isə dində ayrılığa düşülməməsi əmr edilir:

Sizin ümmətiniz bir tək ümmətdir və Mən də sizin Rəbbinizəm; elə isə məndən qorxun. Lakin ümmətlər öz dinini aralarında parçalayıb firqələrə bölündülər. Hər firqə özündə olana sevinir. (Muminun surəsi, 52–53)

Ki onlar Quranı parça–parça etdilər. (Hicr surəsi, 91)

O: "Dini dümdüz dəstək olun və onda ayrılığa düşməyin" deyə dindən Nuha vəsiyyət etdiyini və sənə vəhy etdiyimizi, İbrahimə, Musaya və İsayə vəsiyyət etdiyimizi sizin üçün də təşri' etdi (bir şəriət etdi). Sənin özlərini çağırdığın şey, müşriklərə ağır gəldi. Allah, dilədiyini buna seçər və içdən özünə yönələnə hidayətə çatdırar. (Şura surəsi, 13)

Bu, Allahın Kitabı şübhəsiz haqq olaraq endirməsindəndir. Kitab mövzusunda anlaşılmazlığa düşənlər isə uzaq bir ayrılıq içindədirlər. (Bəqərə surəsi, 176)

Quranda İslamın yaşanması çox asan bir din olduğu, hökmlərin çox açıq və dəqiq olduğu da bildirilir. Nələrin səhv, nələrin doğru olduğu, hansı davranışların cənnətə hansıların cəhənnəmə aparacağı çox açıq şəkildə Quranda izah edilmişdir:

Quranda insanlar üçün lazım olan hər cür məlumatın olduğu bir çox ayədə vurğulanmışdır:

... Biz Kitabda heç bir şeyi nöqsan buraxmadıq, sonra onlar Rəblərinə toplanacaqlar. (Ənam surəsi, 38)

... Biz Kitabı sənə, hər şeyin açıqlayıcısı, Müsəlmanlara bir hidayət, bir rəhmət və bir müjdə olaraq endirdik. (Nəhl surəsi, 89)

Beləcə biz onu, Ərəbcə bir Quran olaraq endirdik və onda qorxulacaq şeyləri müxtəlif şəkillərdə açıqladıq; ümid edilər ki qorxub-çəkinənlər ya da onlar üçün düşünmə meydana gətirər. (Taha surəsi, 113)

And olsun, biz bu Quranda, bəlkə öyüd alıb düşünənlər deyə, insanlar üçün hər bir nümunədən verdik. (Zumər surəsi, 27)

Allah Öz qoyduğu qaydalar xaricində din adından hökmlər icad edənləri isə belə xəbərdar edir:

Ey iman edənlər, Allahın sizin üçün halal etdiyi gözəl şeyləri haram etməyin və həddi aşmayın. Şübhəsiz Allah, həddi aşanları sevməz. (Maidə surəsi, 87)

Dillərinizin yalan yerə xarakterizə etməsi səbəbindən buna halal, buna haram deməyin. Çünki Allaha qarşı yalan uydurmuş olarsınız. Şübhəsiz Allaha qarşı yalan uyduranlar qurtuluşa çatmazlar. (Nəhl surəsi, 116)

...Allahın özlərinə ruzi olaraq verdiklərini haram edənlər əlbəttə hüsrana uğramışlar. Onlar, həqiqətən çaşıb sapmışlar və doğru yolu tapa bilməmişlər. (Ənam surəsi, 140)

İslamın yaşanması son dərəcə asan bir din olduğunu Allah başqa ayələrində belə bildirmişdir:

... O, sizləri seçmiş və din mövzusunda sizə bir çətinlik yükləməmişdir... (Həcc surəsi, 78)

Allah, heç kimə güc çatdıracağından başqasını yükləməz... (Bəqərə surəsi, 286)

...Allah (ağır yükləri) sizdən yüngülləşdirmək istər: (Çünki) insan zəif olaraq yaradılmışdır. (Nisa surəsi, 28)

Allah sizə çətinlik çıxarmaq istəməz, amma sizi təmizləmək və üzərinizdəki neməti tamamlamaq istər. Ümid edilər ki şükr edərsiniz. (Maidə surəsi, 6)

Hz. Məhəmməd haqqındakı aşağıdakı ayədə peyğəmbərin məqsədlərindən birinin insanların üzərindəki ağır yükləri və zəncirləri endirmək olduğu ifadə edilir:

Onlar ki, yanlarındakı Tövratda və İncildə (gələcəyi) yazılı tapacaqları ümmi xəbər gətirici (Nəbi) olan elçiyə (Rəsul) uyğunlaşdırar; o, onlara bilinəni (yaxşılığı) əmr edir, münkəri (pislili) qadağan edir, təmiz şeyləri halal, murdar şeyləri haram edir və onların ağır yüklərini, üzərlərindəki zəncirləri endirir. Ona inananlar, dəstək olub müdafiə edənlər, kömək edənlər və onunla birlikdə endirilən nuru izləyənlər; işdə qurtuluşa çatanlar bunlardır. (Əraf surəsi, 157)

And olsun ki Allah, möminlərə içlərindən, özlərindən olan bir elçi göndərməklə lütf etmişdir. Onlara ayələrini oxuyur, onları təmizləyir və onlara Kitabı və hikməti öyrədir. Ondan əvvəl isə onlar açıq-aşkar bir pozğunluq içində idilər. (Ali-İmran urəsi, 164)

Həqiqi din isə yuxarıdakı ayələrdə də xəbər verildiyi kimi asanlıq üzərində qurulmuşdur. Peyğəmbərimiz də bir çox hədisində insanlara çətinlik çıxardılmaması lazım olduğunu ifadə etmişdir:

Asanlaşdırın, çətinləşdirməyin. Müjdələyin, nifrət etdirməyin. 27

Allah məni ruhbanıyyətlə vəzifələndirmədi. Allah yanında dinin xeyirlisi asan tövhid yoludur. 28

Dində ifratdan çəkinin. Sizdən əvvəlkilər ancaq buna görə həlak oldular. 29

Qızıl Dövrə, Allahın əmr etdiyi həqiqi dinin əskik olmadan yaşanacağı bir dövr olacaq. Din səmimi müsəlmanlar tərəfindən əslinə çeviriləcəkdir.

NƏTİCƏ

Kitab boyunca araşdırdığımız kimi Allah Quran əxlaqına uyğun gələn müsəlmanlara cənnət həyatlarında təqdim ediləcək olan gözəllikləri ayələrində ətraflı təsvir etmişdir. Altından çaylar axan gözəl məkanlar, dayanmadan axan bulaqlar, evlər, köşklər, paltarlar, yeməklər, içkilər, ləl-cəvahiratlar, gözəl əxlaqlarına qarşılıq sonsuz həyatda onlara veriləcək. Cənnət müsəlmanların hər vaxt qovuşmağı istədikləri sonsuz həyatdır:

Siz və zövcələriniz cənnətə girin; 'sevinc içində ağırlanacaqsınız. Onların ətrafında qızıl nimçələr və testilərlə gəzilər; orada nəfslərin arzu etdiyi və gözlərin ləzzət (zövq) aldığı hər şey vardır və siz orada müddətsiz qalacaqsınız. İşdə, etdikləriniz səbəbindən varis qılındığınız cənnət budur. Orada sizin üçün bir çox meyvələr vardır; onlardan yeməksiniz. (Zuxruf surəsi, 70–73)

Qızıl Dövrə də bütün müsəlmanlara belə gözəl bir həyatın dünyada hazırlanıb təqdim edilməsidir. Bu dövr Peyğəmbərimizin müjdələdiyi kimi cənnətin kiçik bir modeli və müjdəsidir, Allahın möminlərə bir lütfüdür. Bolluğuyla, bərəkətiylə, insanlara təmin edəcəyi hər cür rahatlığıyla və dinclik dolu mühitiylə hər müsəlmanın çatmaq istəyəcəyi bir dövr, həyatını Allah yoluna həsr edən inanclı qullar üçün dünya həyatında çox üstün bir mükafatdır. Bu gözəl dövrlə müjdələnmək də, şübhəsiz, bütün müsəlmanlar üçün çox böyük bir şərəfdir.

Qaynaqlar

- 1- Kitab-ul Burhan Fi Alamet-il Mehdiyy-il Ahir Zaman, s. 17
- 2- Sünen-i İbni Mace, 10-347/ *Ramuz el Ahadis*, s. 508/ İbni Mace-Tabaranai'nin Kebiri
- 3- Sahih-i Müslim, 11/351
- 4- Kitab-ül Burhan Fi Alamet-il Mehdiyy-il Ahir Zaman, s. 16
- 5- Ölüm-Kıyamet-Ahret ve Ahirzaman Alametleri, s. 437
- 6- El-Kavlu'l Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyy-il Muntazar, s. 23)
- 7- Ölüm-Kıyamet-Ahret ve Ahirzaman Alametleri, s. 433
- 8- El-Kavlu Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyy-il Muntazar, s. 24
- 9- El-Kavlu'l Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyy-il Muntazar, s. 45)
- 10- Ölüm-Kıyamet-Ahret ve Ahir zaman Alametleri, s.464
- 11- Kıyamet Alametleri, s. 164/ El-Kavlu'l Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyy-il Muntazar, s. 24
- 12- El-Kavlu'l Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyy-il Muntazar, s. 23
- 13- Ölüm-Kıyamet-Ahret ve Ahirzaman Alametleri, s.457
- 14- Ölüm-Kıyamet-Ahret ve Ahirzaman Alametleri, s.462
- 15- El-Kavlu'l Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyy-il Muntazar, s. 26
- 16 Ölüm-Kıyamet-Ahret ve Ahirzaman Alametleri, s.464
- 17- Kıyamet Alametleri, Pamuk Yayınları, s.245
- 18- Süneni-i Ebu Davut, 5/93
- 19- Kıyamet Alametleri, s. 163
- 20- Mektubat-ı Rabbani 1/251
- 21- El-Kavlu'l Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyy-il Muntazar, s. 23
- 22- El-Kavlu'l Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyy-il Muntazar, s. 23
- 23- Kitab-ül Burhan Fi Alamet-il Mehdiyy-il Ahir Zaman, 11
- 24- El-Kavlu'l Muhtasar Fi Alamatil Mehdiyy-il Muntazar, 44

25- Kıyamet Alametleri, s. 163

26- Muhammed B. Resul El Hüseyin El Berzenci, *Kıyamet Alametleri*, s.186-187)

27- El-Lü'lüü Vel-Mercan, 2/296

28- Ramuz-El Ehadis, 2/498

29- Ramuz-El Ehadis, 1/176